

William Shakespeare

KUPEC BENÁTSKÝ
(Moor of Venice)

HRA O PĚTI DĚJSTVÍCH
PŘELOŽIL J. V. SLÁDEK

[Opis vznikl v rámci projektu „Kapradí“ – Elektronická knihovna překladů raného anglického dramatu B9164305, financovaného Grantovou agenturou AV ČR.]

OSOBY

Vévoda benátský

Princ marokánský,

Princ aragonský, nápadníci Portiini

Antonio, kupec benátský

Bassanio, jeho přítel

Salanio,

Salarino,

Gratiano,

Salerio, přítel Antonioví a Bassanioví

Lorenzo, milenec Jessičin

Shylock, bohatý žid

Tubal, žid, jeho přítel

Launcelot Gobbo, sluha Shylockův

Starý Gobbo, otec Launcehtův

Leonardo, sloužící Bassaniův

Baltazar,

Stefano, sloužící Portiini

Portie, bohatá dědička

Nerissa, její společnice

Jessika, dcera Shylockova

Benátské **Šlechtici, Senátoři a Úředníci** při soudním

dvoru, **Žalářník, Služebnictvo** Portiini a jiná družina.

Dějště: Benátky a Belmont, sídlo Portiini na pevnině.

PRVNÍ DĚJSTVÍ

Výstup 1.

Benátky. Ulice.

Vystoupí Antonio, Salarino a Salanio.

Antonio. Ba věru nevím, proč mi smutno tak;

mne tíží to, jak pravíte, i vás;

leč jak jsem chyt to, našel, přišel k tomu

a z jaké látky to, čím zrozeno,

se dozvím teprv. –

A smutek¹ tak mne činí malátným,

že stěží sama sebe poznávám.

Salarino. Váš duch se zmítá na oceánu,

kde vaše lodě s pyšným plachtovím

jak šlechta vod a hrdí měšťané

neb jakýs mořský podiv nádherný

se pnou nad kupců bárky titěrné,

jež kloní se,² jim vzdávající čest,

jak letí kolem tkanou perutí.

Salanio. To věřte, pane, kdybych na vodách

měl tolik já, mé myslí lepší část

by venku byla u mých nadějí.

Já neustále trávu škubal bych,³

znát chtěje vítr; na mapách bych slídl,

kde přístav, rejda, hráz; a každá věc,

jež budila by o mé zboží strach,

by věru činila mne tesklivým.

Salarino. Můj dech, mi ochlazuje⁴ polévku,

by provanul mne mrazem zimničným,

když pomyslí bych, jaká pohroma

můž velkým větrem stát se na moři.

Já písek v hodinách bych nespátřil

se prosypati, aniž vzpomenu

bych mělčin, jeseň a neviděl,

jak nádherný můj koráb⁵ vězí v písku,

své pyšné téměř kloně pod žebra,

by zulíbal svůj hrob. Jda do chrámu

a vida svatou stavbu kamennou,

hned vzpomenu bych nebezpečných skal,

jež pouhým tknutím v bok mé dobré lodi

by rozmetly vše její kořeni

přes širou sláň a vody ječící

by zabalily v moje hedváby.

A jedním slovem, teď mít to a to

a v mžiku nic? – Dost maje myšlenek,

bych na to myslel, jak bych neměl těch,

že taký případ by mne zasmušil?

Mně nemluvte; já vím, Antonio

jest smuten tím, že myslí na své zboží.

Antonio. Ba, věřte, nejsem; díky mému štěstí

můj statek jedné lodi nesvěřen

ni místu jednomu; též nevisí

mé celé jmění na letošním zdaru; –

tož zboží mé mne teskným nečiní.

Salanio. Jste tedy zamilován.

Antonio. Jděte, jděte!

Salarino. Ni zamilován? – Tedy řekněme,

že proto smuten jste, že nejste vesel,

a bylo by vám zrovna snadno tak

se smát a skákat, říkat: „Vesel jsem,

že nejsem smuten.“ – Při dvouhlavém Janu,

zeť podivné to brouky příroda

si tvoří chvílí svou: ti mhourají

si stále veselýma očima

a smějí se jak papouš dudáku,

a jiní mají vzhled tak zakyslý,

že neukážou zubů v úsměvu,

byť Nestor přísahal, že vtip jest k smíchu.⁶

Vystoupí Bassanio, Lorenzo a Gratiano.

Salanio. Hle, zdeť Bassanio, váš čácký strýc,⁷

Lorenzo, Gratiano. Sbohem již;

my necháme vás v lepší společnosti.

Salarino. Já zůstat chtěl, až rozveselím vás;

teď dražší přátelé mne předešli.

Antonio. Já vždycky si vás vážím velice.

Mám za to, že vás volá vlastní věc

a vhod vám příležitost k odchodu.

Salarino. Všem dobré jitro, milí pánové!

Bassanio. Kdy, milí páni, zasmějem se zas?

Nu rcete, kdy? Vy ku podivu teď

se odcizujete; zdaž nutno tak?

Salarino. Náš čas jest k službám vaší libosti.

Odejdou Salarino a Salanio.

Lorenzo. Bassanio, když teď Antonia

jste našel, my opustíme vás,
však o polednách prosím pamatujte,
kde sejdeme se.

Bassanio. Přijdu dojísta.

Gratiano. Vzácný Antonio, vy nedobře
teď vypadáte; příliš dbáte světa:
ten ztrácí je, kdo příliš klopotně
jej zakupuje. Ano, věřte mi,
vy ku podivu jste se proměnil.

Antonio. Mně, Gratiano, svět jest jenom svět,
tož jeviště, kde každý člověk má
svou úlohu, a má je truchlivá.

Gratiano. Mne nechte šaška hrát; ať s veselím
a smíchem vrásky stáří přikvačí;
chci raděj vínem játra rozžehat
než mrazit srdce trapným vzdycháním.

Aj, proč má člověk s vroucí krví sedět
jak z alabastru vytesaný děd?

Bdě spát a žloutenku si ulovit
tím, že je mrzut? Slyš, Antonio, –
já mám tě rád a láska má to mluví: –

jsou jistí lidé, jejichž obličej
jest potažen jak louže stojatá;
ti zúmyslně v mlčení se halí,
jen aby ve zdání se odělí,
že moudří jsou a vážní, hlubocí,
jak říkali by: „Jsemť pan Orakul,⁸
a hlesnu-li, ať nezaštěkne pes!“

Ó můj Antonio, já lidi znám,
již proto jenom slovou mudrci,
že mlčí; kdyby mluvili, jsem jist,
že v zatracení uvrhli by ty,
kdož naslouchají, jsouce nuceni,
by bratru svému bláznů přezděli.⁹
Kdys jindy povíme si o tom víc;
jen nelov takým smutným vнадidlem¹⁰
to hloupé mřeně, lidské mínění.

Lorenzo, pojďme. Sbohem prozatím;
své kázání vám skončím po obědě.

Lorenzo. Nuž, do oběda opustíme vás.

Já sám též musím němý mudrc být,
neb Gratiano nepustí mne k slovu.

Gratiano. Dvě léta ještě buď mým soudruhem
a hlasu nepoznáš svých vlastních úst.

Antonio. Nuž sbohem; ještě mluvkou stanu se
tím vašim přesvědčivým hovorem.

Gratiano. Můj dík; neb mlčet na jazyk se sluší
jen uznený a cudnou dívčí duši.¹¹

Odejdu Gratiano a Lorenzo.

Antonio. Co z takých řečí teď?

Bassanio. Gratiano se namluví nekonečně mnoho ničeho;
více než kdokoliv jiný v celých Benátkách. Jeho rozumné
nápady jsou jako dvě zrna pšeničná ukrytá ve dvou
měřicích plev; hledáte celý den, než je najdete, a když je
máte, nestála za hledání.

Antonio. A teď mi povzte, jaká to dáma,
k níž tajně putovat jste přísahal
a o níž jste mi chtěl dnes vyprávět?

Bassanio. Vám není neznámo, Antonio,
jak velice jsem ztenčil jmění své
tím, že jsem trochu nádherně si ved,

než stačily mé skrovné prostředky.
Já nenaříkám, že mi nelze dál
tak skvěle žít; má přední starost jest,
bych čestně z velkých dluhů vyvázl,
v nichž moje léta, trochu marnotratná,
mne zůstavila. Vám, Antonio,
jsem nejvíc dlužen, peněz a též lásky,
a vaše láska jest mi zárukou,
že smím vám sdělit všechny plány své
a úmysly, jak chci se dluhů zbýt.

Antonio. Jen mluvte, prosím vás, Bassanio;
a stojí-li to, jako vždy vy sám,
jen ve cti okruhu,¹² tož buďte jist,
můj měsíc, osoba a vše, s co jsem,
že otevřeno vašim potřebám.

Bassanio. Když za svých školních let jsem ztratil šíp,
já druhý téhož letu¹³ odstřelil
a tímtež směřem, avšak pozorněj,
bych našel první; a tak odváživ
se obou, často oba našel jsem.
Ten dětský zvyk¹⁴ zde dávám za příklad,
neb co chci říci, též tak prostě jest.
Jsemť mnoho dlužen vám a nerozvážný
a mlád, jak jsem, co dluhuji, jest pryč;
však chcete-li šíp jiný vystřelit
touž cestou jako první, pevně věřím,
že, cíle pozoren, buď oba najdu,
neb s vaší druhou sázkou vrátím se,
za první vděčně zůstav dlužníkem.

Antonio. Vždyť znáte mne a maříte jen čas,
k mé lásce přicházejete oklikou;
a věru víc mi ubližujete,
vše, seč jen jsem, tak bera v pochybnost,
než kdybyste byl zmarnil vše, co mé.
Jen tedy řekněte, co činit mám,
co myslíte, že lze mi učinit,
a hotov jsem; tož mluvte.

Bassanio. V Belmontu

jest dáma, bohatá to dědička;
a krásná, krásnější nad výraz sám
a ctností převzácných. – Kdys její zrak
mne dařil milým, němým poselstvím.
Má jméno Portie, ne menší cenu
než Catonova dceř, choť Brutova.
Svět v šíř i v dál též její vzácnost zná,
neb čtyři větry od všech pobřeží
k ní nesou nápadníky proslulé.
Jak zlaté rouno splývá od spánků
jí slunný vlas a činí její sídlo
tam v Belmontu jak druhou Kolchidou
a mnohý Jason jde tam hledat ji.
Ó můj Antonio, jen kdybych měl
těch prostředků, bych mohl s jediným
z nich závodit; mám v duši tušení
tak příznivé, že bez vši pochyby
se šťastným stanu.

Antonio. Všechn statek můj,
jak víš, jest na moři a nemám peněz
ni zboží, bych tu sumu opatřil.
Tož jdi a zkus, co zmůže úvěr můj
zde po Benátkách; ten pak vyčerpán

buď do krajnosti, abych vypravil
tě do Belmontu k sličné Portii.
Jdi, pátrej hned, já též tak učiním,
kde peněz jest; a nemám pochybností,
můj úvěr, osoba že stačí dosti.

Odejdou.

Výstup 2.

Belmont. Komnata u Portie.

Vystoupí Portie a Nerissa.

Portie. Na mou věru, Nerisso, moje malá osůbka jest již
sytá toho velikého světa.

Nerissa. Tak byste byla též, má drahá slečno, kdyby vaše
trampoty byly tak hojny jako vaše štěstí. A přece, pokud
vidím, churavější právě tak ti, kdož se přejedí, jako ti, kdož
strádají o ničem. Není to tedy prostředním blahem,
nalézati se v středu všeho. Nadbytek dříve zešediví, ale
pravý dostatek déle žije.

Portie. Tot' dobré průpovědi a dobře proneseny.

Nerissa. Dobře následovány, lepší byly by.

Portie. Kdyby dobře činit bylo tak snadno jako vědět, co
bylo by dobře činiti, z kapliček staly by se chrámy a z
chýží chudých lidí paláce knížecí. To dobrý kněz, jenž
dělá sám, co káže; snadněji mohu dáti dvaceti lidem
naučení, co bylo by dobře činiti, než býti jedním z těch
dvaceti a řídit se vlastní naukou. Mozek může vymýšlet
zákony krvi, ale prudká letora chladný příkaz přeskočí.
Takovým zajcem jest mladická ztřeštěnost, že se
přešvihne přes tenata mrzáka, dobré porady.¹⁵ Ale toto
rozumování není takové, aby mi zvolilo manžela. Ó žel,
to slovo „voliti“! Nesmím ani voliti toho, koho bych
chtěla, ani zamítnouti toho, kdo se mi nelíbí; tak jest vůle
živé dcery spoutána vůlí mrtvého otce. Není-li to kruté,
Nerisso, že nemohu zvoliti jednoho, aniž odmítnouti
nikoho?

Nerissa. Váš otec byl povždy ctnostný muž a svatí lidé
mívají při své smrti dobrá vnuknutí. Protož v tom
losování, které ustanovil s těmito třemi skřínkami, zlatou,
stříbrnou a olovenou – tož aby ten, kdo vystihne jeho
mínění, vás dostal –, jistě volbu i pravou učiní jen ten,
kdo vás opravdově miluje. Než, řekněte, jak vřelá jest
vaše náklonnost k některému z těch knížecích nápadníků,
kteří jsou již zde?

Portie. Prosím tě, jmenuj mi jednoho po druhém; jak je
budeš jmenovat, vyličím ti je a podle mého líčení sud' o
mé náklonnosti.

Nerissa. Předně je zde ten neapolský princ.

Portie. Aj, to jest vskutku švihácké¹⁶ hříbě; neboť nemluví
o ničem než o svém koni a pokládá to za veliké osvědčení
svých dobrých vlastností, že ho umí sám okovat. Velice
se obávám, že měla Její Milost, jeho paní matka, nějaké
pletky s kovářem.

Nerissa. Potom je tu ten hrabě palatin.¹⁷

Portie. Ten neumí nic jiného než se mračit, zrovna jako by
říkal: „Nechcete-li mne, dělejte, jak vám libo.“ Poslouchá
veselé historky a neusměje se. Bojím se, že bude z něho
plačící filosof, až zestárne, an jest tak pln nezpůsobné
zasmušlosti již za mlada. Vzala bych si raději umrlčí
hlavu s kostí v hubě než jednoho z těch dvou. Bůh mne
obou uchovej!

Nerissa. Jak se vám líbí ten francouzský šlechtic monsieur

Le Bon?

Portie. Bůh jej stvořil, a proto dejme tomu, že jest člověk.
Opravdu, já vím, že je to hřích býti posměvačem; – ale
on! – Ano, má lepšího koně než ten Neapolitán, lepší
zlozvyk mračiti se než ten hrabě palatin; je to každý a
není to nikdo; zazpívá-li drozd, dá se do křepčení a vyzve
na souboj¹⁸ svůj vlastní stín. Kdybych si vzala jeho, vzala
bych si dvacet mužů. Kdyby mnou pohrdal, odpustila
bych mu, neboť kdyby mne miloval až k zbláznění, nikdy
bych mu toho neodpustila.¹⁹

Nerissa. Co tedy říkáte Falconbridgeovi, tomu mladému
anglickému baronu?

Portie. Ty víš, že mu neříkám nic; neboť on nerozumí mně
a já nerozumím jemu. Neumí ani latinsky, ani
francouzsky, ani vlašsky a ty můžeš na to u soudu
přisahat, že já neumím anglicky ani co by za nehet vlezlo.
Je to tak obraz slušného člověka, ale bohužel, kdožpak
může rozprávěti s němým panákem? A jak podivínsky
jest vystrojen! Myslím, že si kabátec koupil v Itálii,
nabírané kalhoty ve Francii, klobouk²⁰ v Německu a své
způsoby všude.

Nerissa. Co soudíte o skotském velmoži, jeho sousedu?

Portie. Že má v sobě kus sousedského dobráctví; neboť si
vydlužil pohlavek od Angličana a přísahal, že mu ho
oplatí, až bude moci. Myslím, že se mu ten Francouz
postavil za rukojmí a pod pečeti mu zajistil jiný.

Nerissa. Jak se vám líbí ten mladý Němec, synovec
saského vévody?

Portie. Velmi ohyzdně ráno, když je střízliv, a přeohyzdně
odpoledne, když je opilý. V nejlepší míře jest o něco
horší než člověk a v nejhorší míře o málo lepší než zvíře.
Ať stane se nejhorší, co se kdy stalo, doufám, že se ho
nějak zbavím.

Nerissa. Odhodlá-li se k volbě a zvolí skřínku pravou,
zdráhala byste se splniti vůli svého otce, kdybyste se
zdráhala přijmouti ho za manžela.

Portie. Protož z bázně před nejhorším prosím tě, postav
hodný pohár rýnského na skřínku nepravou; a kdyby sám
ďábel byl v ní a to pokušení na ní, vím, že jí zvolí.
Učiním vše na světě, Nerisso, než bych si vzala takovou
houbu.

Nerissa. Netřeba se vám báti, slečno, že dostanete
některého z těchto pánů. Oznamiliť mi své rozhodnutí,
kteréž vskutku jest, že se navrátí domů a nebudou vás již
obtěžovati svými námluvami, leda by vás mohli dobýti
jiným způsobem než ustanovením vašeho otce, závislým
na těch skřínkách.

Portie. A kdybych byla živa, až zestárnu jako Sibylla,
zemru cudná jako Diana, nedostane-li mne kdo po vůli
otcově. Těší mne, že tento náklad²¹ ženichů jest tak
rozumný; neboť není mezi nimi jednoho, do jehož
nepřítomnosti nebyla bych zamilována; i prosím Boha,
aby jim dopřál šťastného odchodu.

Nerissa. Pamatujete se, slečno, ještě z dob otcových na
jistého Benátčana, učence i vojína, který sem přišel ve
společnosti markýze z Montferratu?

Portie. Ano, ano, byl to Bassanio; myslím aspoň, že se tak
jmenoval.

Nerissa. Pravda, slečno; ze všech mužů, které kdy moje
bláhové oči spatřily, on nejvíce byl hoden krásné ženy.

Portie. Dobře se na něho pamatují; a pamatují se, že tvé

chvály zasluhuje.

Vystoupí Sloužící.

Nu což? Co nového?

Sloužící. Ti čtyři cizinci,²² slečno, ptají se po vás a chtějí se rozloučit; a přišel posel od pátého, knížete marokánského, se vzkazem, že kníže, jeho pán, přijede sem dnes večer.

Portie. Kdybych mohla uvítati pátého s tak veselým srdcem, jako se loučím s těmi čtyřmi, těšila bych se z jeho příchodu. Má-li povahu svatého a pleť ďáblu, raději bych, aby mne vyzpovídal a dal mi rozhrěšení, než aby si mne vzal. Pojď, Nerisso. – Jdi napřed, hochu. Za jedním sotva zavřeli jsme vrata, již druhý ženich do dveří nám chvátá.

Odejdou.

Výstup 3.

Benátky. Náměstí.

Vystoupí Bassanio a Shylock.

Shylock. Tři tisíce dukátů; dobře.

Bassanio. Ano, pane, na tři měsíce.

Shylock. Na tři měsíce; dobře.

Bassanio. Za kteréž, jak jsem vám řekl, Antonio bude ručiti.

Shylock. Antonio bude ručiti; dobře,

Bassanio. Můžete mi posloužit? Chcete mi to udělat? Zvím vaši odpověď?

Shylock. Tři tisíce dukátů, na tři měsíce a Antonio ručí.

Bassanio. Vaše odpověď –

Shylock. Antonio je dobrý muž.

Bassanio. Slyšel jste něco proti němu?

Shylock. Ó ne, ne, ne, ne; moje mínění, když pravím dobrý muž, jest, abyste mi rozuměl, že je dostatečný k placení. Ale jeho prostředky jsou v nejistotě; jeden koráb má na cestě do Tripole, jiný do Indie; kromě toho dozvídám se na Rialtu,²³ má třetí v Mexiku, čtvrtý pluje do Anglicka a ještě jiné zboží má rozptýlené v cizině. Ale koráby jsou jen prkna a plavci jen lidé; jsou zemské krysy a vodní krysy, vodní zloději a zemští zloději; – myslím totiž loupežníky; a potom jest nebezpečí z vod, větrů i skal. Nicméně jest ten muž dostatečný. Tři tisíce dukátů: myslím, že jeho záruku přijmu.

Bassanio. Buďte jist, že můžete.

Shylock. Chci býti jist, že mohu; i abych byl jist, rozmyslím si to. Mohu mluvit s Antoniem?

Bassanio. Libo-li vám s námi poobědvati?

Shylock. Ano, čenichat vepřovinu; jísti z příbytku, do kteréhož váš prorok, ten Nazarenský, zaklel ďábla! Chci kupovati od vás, vám prodávat, mluvit s vámi, chodit s vámi a tak dále; ale nechci jísti s vámi, pít s vámi aniž modliti se s vámi. Co nového na Rialtu? Kdo tu přichází?

Vystoupí Antonio.

Bassanio. To jest signor Antonio.

Shylock (stranou). Jak roven úlisnému publikánu!²⁴

Já nenávidím ho, neb křesťan jest;

však proto víc, že v nízké prostotě
svůj peníz rozpůjčuje zadarmo

a snižuje tak míru úroků

zde u nás v Benátkách. Však za kyčel

kdys chytanu-li ho,²⁵ tučně vykrmím

to staré záští, které k němu mám.

On nenávidí posvátný náš lid
a tupí tam, kde kupců nejvíce,
mne, obchod můj a zasloužený zisk,
ježž zove lichvou. Proklet buď můj kmen,
když odpustím to!

Bassanio. Slyšte, Shylocku!

Shylock. Já čítám nynější svou hotovost,
a pokud soudím jen tak z paměti,
v tom okamžiku zjednat nemohu
těch plných tři tisíce dukátů.
Co na tom? Tubal, Hebrej bohatý
a z mého kmene, vypomůže mi.
Leč, stůjme! – Na kolik že měsíců
to žádáte? (*K Antoniově*) Mír s vámi, dobrý pane,
my právě o Vašnosti mluvili.

Antonio. Ač nedlužím se aniž půjčuji
a mamon nedávám a neberu,
přec, Shylocku, bych pomoh z nesnází
zde příteli, ten zvyk chci porušit.
(*K Bassaniově*) Zda řek jste mu, co potřebujete?

Shylock. Ó ano, tři tisíce dukátů.

Antonio. A na tři měsíce.

Shylock. Já zapomněl; tak, na tři měsíce;
již řek jste. – Dobrá; – a vy ručíte;
tak, tak; – však slyšte: myslím, řekl jste,
že na zisk ani nepůjčujete,
ni dlužíte se.

Antonio. Nikdy tak.

Shylock. Když Jakub
pás ovce svého ujce Labana²⁶
– ten Jakub byl po svatém Abrahamu,
jak navlekla to jeho moudrá máť,
již třetí dědic; ano, třetí byl – –

Antonio. A co je s ním? Bral také úroky?

Shylock. Ne, nebral úroků, jak byste řek,
ne přímo úroků, však poslyšte,
co Jakub učinil. Když s Labanem
se smluvili, že všechna jehňátka,
jež budou strakatá a peřestá,
mzdou budou Jakubovou, na podzim
se rujné ovce sešly s berany;
a mezi vlnatými rodiči
když úkol plemenění započal,
tu chytrý pastýř pruty oloupal
a mezitím, co páření se dalo,
je postavil před plodné bahnice,
jež počavše pak v době bahnění,
mu rodily jen pestrá jehňata –,
jež byla Jakubova; takže on
se dostal k zisku a byl požehnán.
Jet požehnáním zisk, když nekraden.

Antonio. To byla sázka, za niž Jakub sloužil;
věc, kterouž neměl v moci přivodit,
však řízená a uzpůsobená
jen rukou nebes. – Řečeno to zde,
by úrok za dobrý byl pokládán,
neb snad to vaše zlato se stříbrem
jsou také bahnice a berani?

Shylock. To říci nemohu; však hledím je
tak rychle rozmnožit. Leč pozor, pane –

Antonio. Jen slyš, Bassanio, jak ďábel sám

k svým pletkám umí Písmo citovat.

Zlá duše, svatost berouc za svědka,
jest jako lotr s tváří úsměvnou,
jak pěkné jabko k jádru prohnilé.

Ó, jak má faleš pěkný zevnějšek!

Shylock. Hm – tři tisíce dukátů; toť hezká
a plná suma; na tři měsíce,
tři z dvanácti; nu hleděme; – úroky...

Antonio. Chceš v záruku nás vzítí, Shylocku?

Shylock. Signore, vy jste několikrát
a často na Rialtu ztupil mne
pro moje peníze a úroky;
já plecí pokrčiv, vždy nes to tich,
neb trpěti jest úděl²⁷ mého kmene.
Mne zvete nevěrcem, psem katanským
a plváte na židovský můj plášť,
vše proto jen, že toho užívám,
co mého jest. Nu dobrá; teď to tak,
že potřebujete mé pomoci.

Tak, tak; vy přijdete a řeknete:

„My chtěli bychom peněz, Shylocku,“
tak říkáte to, vy, jenž vychrlil
jste slinu na můj vous a kopal mne,
jak odkopnete neznámého psa
od svého prahu. – Peněz žádáte.

Co mám vám říci? Nemám říci snad:

„Což pes má peníze? – Pes může-li
vám půjčit tři tisíce dukátů?“

Neb snad se hluboce mám uklonit
a jako otrok s dechem tajeným
a s šeptající pokorou dít tak:

„Můj vzácný pane, středu minulou
jste na mne plvnul, ondy odkop mne
a jindy zas mi přezděl hafanů,
a za ty zdvořilosti takové
a onaké vám půjčím peníze?“

Antonio. A hotov jsem tak tobě přezdít zas
a poplvat tě, také odkopnout.

Ty peníze-li zapůjčiti chceš,
nám nepůjčuj jich co svým přátelům:
neb kdy že vybíralo přátelství
zisk od přítele za neplodný kov?
Spíš jako nepříteli zapůjč je,
bys, padne-li,²⁸ moh s tváří smělejší
brát pokutu.

Shylock. Aj, kterak bouříte!
Chci být váš přítel, vaši lásku mít,
těch potup zapomenout, kterými
jste střísnil mne; v té chvíli potřeby
vám pomoci a nevzít úrokem
ni haléře za svoje peníze; –
a vy mne ani slyšet nechcete.
Tot' přece nabídnutí laskavé.

Bassanio. To opravdu by byla laskavost.

Shylock. Tu laskavost vám prokázati chci.

Nuž, pojd'te k notáři mi zpečetit
jen malý²⁹ zápis; a – pro pouhý žert –
když nesplatíte mi v den ten a ten
a tam a tam tu sumu nebo sumy,
jež v smlouvě udány, ať pokutou
mi plná libra masa³⁰ připadne,

již vyříznu neb vezmu, kdekoliv
na vašem těle budu chtít ji vzít.

Antonio. Jsem spokojen; ten úpis zpečetím
a řeknu, že ten žid jest přelaskav.

Bassanio. Tak za mne upsati se nesmíte;
já raděj ve své tísní setrvám.

Antonio. Nic, brachu, neboj se, já nepropadnu;
než uplynou dva měsíce, to jest
o měsíc dřív, než lhůta vyprší,
jak očekávám, třikrát trojnásob
se vrátí mi té smlouvy hodnota.

Shylock. Ó otče Abrahame, jací jsou
ti křesťané, jež vlastní krutost učí
i jiných myšlenky brát v pochybnost!
To řekněte mi prosím, kdyby den
svůj promeškal, co vyzískal bych tím,
tu pokutu snad chtěje vynutit?

Přec libra masa vzatá z člověka

tak cenná není ani vydatná

jak skopovina, maso hovězí

neb kozí. – Jářku, abych zakoupil

si jeho přízeň, jsem tak přátelský.

Nu, přijme-li to, dobře; ne-li, sbohem;

jen pro mou lásku nekřivdíte mi.

Antonio. Tak, Shylocku; tu smlouvu podpišu.

Shylock. Tož bez odkladu jděte k notáři

a naříd'te, jak vyhotovit má

ten zápis veselý; a já jdu hned

a měšce naplním vám dukáty. –

Jen ještě dohlednu si na svůj dům,

kde zvlčelý mi hlídá dareba,³¹

naž nelze spolehnout, a v okamžik

jsem u vás.

Antonio. Pospěš, žide šlechetný. –

Odejde Shylock.

Ten Hebrej dá se pokřtít; jest tak vlídný.

Bassanio. Rád nemám pěkných slov, kde chlap je bídný.

Antonio. Nuž, pojd'me; netřeba se čeho báti,
mé lodě měsíc před časem se vrátí.

Odejdu.

DRUHÉ DĚJSTVÍ

Výstup 1.

Belmont. Komnata v domě Portiině.

Tuš.

Vystoupí Princ marokánský a jeho družina.

Portie, Nerissa a jiní v průvodu.

Princ marokánský. Tvou nelibost ať nebudí má pleť,

to stinné roucho zářivého slunce,

s nímž sousedím a jehož pěstila

mne blízkost. – Přived nejsvětějšího

mi tvora severu, kde Foebovým

se ohněm sotva střechýl rozpouští,

a zraňme se o lásku tvou³² a zkus,

čí krev jest červenější, má či jeho.

Já, paní, pravím ti, mé vzezření

že reky zděsilo; při lásce své

ti přísahám, že nejvzácnější panny

mé země také milovaly je.

Já nechtěl bych tu barvu zaměnit,

leč bych si osvojil tvé myšlenky,

má sličná královno.

Portie. Při volbě té mi není vůdkyní jen něžná rada³³ mých dívčích očí. Kromě toho los, jenž o mé sudbě rozhodnouti má, mi bere právo volně rozhodnout. Leč kdyby otec byl mne nevázal a neomezil vůlí³⁴ svou bych ženou se stala toho, kdo mne dobude tím způsobem, jak řekla jsem vám již, vy, slavný princí, u mne byste stál v též právě přízni jako každý z těch, kdož přišli sem se o ni ucházet.

Princ marokánský. I za to dík. Již tedy uveďte mne ku skřínkám, bych zkusil štěstí své. Při meči tom, jímž Sofi³⁵ skolen byl a perský princ, jenž trojí bojiště kdys urval Sulejmanu sultánu, můj pohled zkrotí nejvzdornější zrak, já nejsmělejší srdce překonám, chci medvědici kojenčata vzít a dráždit lva, když po kořisti řve, bych tebe získal, paní. – Ale žel, když Herakles a Lichas kostkují, kdo udatnější z nich, vrh šťastnější muž z ruky slabší padnout náhodou; tak Alcides svým hoškem³⁶ poražen a tak i já, jsa veden slepým štěstím, snad s tím se minu, čeho dosíci muž nehodnější kdos, – a žalem zhynu.

Portie. Brát štěstí musíte, jak padne vám, buď rozhodnout se vůbec nevolit, neb přísahat, než k volbě přistoupíte, že zvolíte-li skřínku nepravou, víc nikdy s ženou nepromluvíte již o sňatku; – vše tedy rozvažte.

Princ marokánský. S ní nepromluví. Tedy k volbě již.

Portie. Dřív přísahati³⁷ jděte do chrámu a po obědě zkuste štěstí své.

Princ marokánský. Tož tedy osud ještě toho dne mé štěstí neb mou kletbu rozhodne.

Tuš.

Odejdou.

Výstup 2.

Benátky. Ulice.

Vystoupí Launcelot.

Launcelot. Jistěže moje svědomí bude při tom, abych utekl tomu židu, mému pánu. Zlý duch stojí mi u lokte a pokouší mne říka: „Gobbo, Launcelote Gobbo, dobrý Launcelote“ aneb „dobrý Gobbo“ aneb „dobrý Launcelote Gobbo, vezmi nohy na ramena, rozběhni se a utíkej“. – Moje svědomí praví: „Ne, měj se na pozoru, poctivý Launcelote, měj se na pozoru, poctivý Gobbo“ aneb jak dříve řečeno, „poctivý Launcelote Gobbo; neutíkej, pohrdni utíkaním vlastníma patama.“³⁸ – Dobrá, nadmíru kurážný ďábel mi káže, abych sebral svých pět švestek. „Hajdy!“ říká ďábel; „pryč!“ říká ďábel; „propánaboha, povzbuď svou rekovnou mysl,“ říká ďábel, „a utíkej.“ – Dobrá, moje svědomí, padajíc mému srdci kolem krku, praví velmi moudře: „Můj poctivý příteli Launcelote, jako

syn poctivého muže“ – či raději syn poctivé ženy –, neboť můj otec byl trochu načichlý, měl tak nějaký škraloupek a přichuť; – dobrá, moje svědomí praví: „Launcelote, ani se nehni.“ –, „Hni se,“ praví ďábel. „Nehni se,“ praví moje svědomí. – „Svědomí,“ pravím já, „radíš dobře.“ „Ďáble,“ pravím já, „neradíš dobře.“³⁹ Kdybych uposlechl svědomí, zůstal bych u žida, svého pána, který – odpusť Pánbůh – jest jakýsi druh ďábla: a kdybych židovi utekl, uposlechl bych ďábla, který – račte odpustit – je ďábel sám. Zajisté, ten žid jest opravdový, vtělený ďábel, a při mém svědomí, – moje svědomí jest jakýsi druh zatvrzelého svědomí, ano mi radí, abych u žida zůstal. Ďábel dává přátelštější radu. Uteču, ďáble; moje paty jsou ti k službám. Já uteču!

Vystoupí starý Gobbo s hošíkem.

Gobbo. Mladý panáčku, vy, prosím vás, kudypak tu přijdu k panu židovi?

Launcelot (stranou). Ó nebesa, to je můj manželsky nejvlastnější⁴⁰ tatík! Má vlčí mhu, ba řekl bych medvědí mhu a nepoznává mne. Ztropím si nějakou švandu.

Gobbo. Mladý, vzácný panáčku, prosím vás, kudypak tu přijdu k panu židovi?

Launcelot. Dejte se napravo na nejbližším rohu a na tom ještě bližším nalevo; na tom ze všech nejbližším nedávejte se ani napravo, ani nalevo, ale jděte nepřímou k židovně.

Gobbo. I pro všechny svaté, to bude těžko trefit. Nemohly byste mi povědět, zdali nějaký Launcelot, který zůstává u žida, tam zůstává či ne?

Launcelot. Mluvíte o mladém pánu, Launcelotovi? (*Stranou*) Pozor! – Teď spustím na celé kolo. – Mluvíte o mladém pánu, Launcelotovi?

Gobbo. Ne, pane⁴¹ panáčku; mluvím o synu chudého člověka. Jeho otec, ačkoliv já to povídám, je poctivý, zmíry chudý muž a Bohu díky drží se ještě dobře na nohou.

Launcelot. Dobrá, ať si jeho otec je, co chce, my mluvíme o mladém pánu, Launcelotovi.

Gobbo. O příteli Vaší Vzácnosti a Launcelotovi, pane.

Launcelot. Ale prosím, ergo,⁴² starouši, ergo, žádám vás, mluvíte o mladém pánu, Launcelotovi?

Gobbo. O Launcelotovi, libo-li Vašnosti.

Launcelot. Ergo pan Launcelot. Nemluvejte o panu Launcelotovi, tatíku, neboť ten mladý pán určením sudby a osudu a jak se to i jinak divně povídá, řízením tří sudíček a jiných takových odvětví učenosti, vskutku, jest už nebožtík, aneb, jak bychom to prostě řekli, odešel do nebe.

Gobbo. Nedej Bože! Ten chlapec byl pravou berlou mého stáří, mou skutečnou podporou.

Launcelot. Cožpak vypadám jako hůl nebo sloup, jako berla nebo podpora? Znáte mne, otče?

Gobbo. Ach nastojte! – Neznám vás, mladý pane; ale prosím vás, řekněte mi, jest můj hoch – Bůh mu dej lehké odpočinutí – živ nebo mrtev?

Launcelot. Vy mne, otče, neznáte?

Gobbo. Žel, pane, mám vlčí mhu; neznám vás.

Launcelot. Ba věru, i kdybyste viděl, snad byste mne nepoznal; jest to moudrý otec, jenž zná své vlastní dítě. Dobře, staroušku; já vám povím novinu o vašem synu: dejte mi své požehnání. – Pravda vyjde na světlo, vražda

nemůže dlouho zůstati skryta; dítě člověka může; ale konečně, pravda musí ven.

Gobbo. Prosím vás, pane, vstaňte. Jsemť jist, že nejste Launcelot, můj kluk.

Launcelot. Prosím vás, už toho bláznovství dost a dejte mi své požehnání. Jsem Launcelot, váš kluk, jenž byl, váš syn, který jest, a vaše dítě, které bude.⁴³

Gobbo. To mi nejde na rozum, že jste můj syn.

Launcelot. O tom nevím, co si myslet; ale jsem Launcelot, sluha židův; a jsem jist, že Markéta, vaše žena, jest mou matkou.

Gobbo. Opravdu, Markéta jí říkájí; a chci přísahat, jsi-li Launcelot, zes moje vlastní tělo a krev. Chvála Bohu!⁴⁴ Jakés to dostal vousy! Tys obrostlejší na bradě než Janek, náš valach, na ocase.

Launcelot. To se tedy zdá, že Jankovi rostou žíně nazpátek,⁴⁵ neboť když jsem ho posledně viděl, jsem jist, že měl více žíní na ocase než já chloupků na tváři.

Gobbo. I propánka, jak jsi se to změnil! Jakpak se svým pánem vycházíš? Nesu mu něco do kuchyně. Nu, kterak spolu vycházíte?

Launcelot. Dobře, dobře; ale já sám postavil se na takové pevné stanovisko, že uteču a budu utíkat, dokud se nějak nepostavím na nohy. Můj pán je učiněný žid. – Dávat mu dárek! Provaz mu dejte. Umírám hladu v jeho službách; každý prst mi můžete spočítati na žebrách. Otče, jsem rád, že jste přišel; doneste svůj dárek jistému panu Bassaniovovi, který teď rozdává skutečně skvělé nové livreje. Jestliže u něho službu nedostanu, budu utíkat, až kam boží země sahá. Ó, vzácné štěstí! Zde přichází ten pán. K němu, otče! – Neboť ať jsem žid, budu-li u toho žida déle sloužiti!

Vystoupí Bassanio s Leonardem a jinými v průvodu.

Bassanio. Tak to-můžete udělat. Ale pospěšte si, aby byla večere připravena nejdéle k páté hodině. Ty dopisy obstarejte; obleky pro služebnictvo dejte do práce a poproste Gratiana, aby přišel hned ke mně, do mého bytu.

Odejde Sloužící.

Launcelot. K němu, otče!

Gobbo. Bůh zehnej Vaší Vzácnosti!

Bassanio. Děkuji, děkuji; chceš něco ode mne?

Gobbo. Zde můj syn, pane, chudý hoch –

Launcelot. Žádný chudý hoch, pane, ale služebník bohatého žida; – a chtěl by, pane, – jak můj otec bude specifikovati –

Gobbo. On má velikou infekci, pane, abychom tak řekli, sloužiti –

Launcelot. Zkrátka a zdlouha, pane, sloužím u žida a mám přání, jak můj otec bude specifikovati –

Gobbo. Jeho pán a on, s odpuštěním Vaší Vzácnosti, jak říkáme, spolu nevaří –

Launcelot. Ve vši krátkosti, čistá pravda jest, že ten žid, mně ublíživ, zavalil mi příčinu, jak můj otec, který doufám je starý muž, vám bude fruktifikovati –

Gobbo. Mám zde pár holoubátek do kuchyně a rád bych je dal Vaší Vzácnosti a má prosba jest –

Launcelot. V největší krátkosti, ta prosba má impertinenci čili vztah ke mně,⁴⁶ jak se Vaše Vzácnost dozví od tohoto poctivého starého muže, který, ačkoliv já to povídám, je sice starý, ale chudý muž a můj otec.

Bassanio. Mluv jeden za oba. Co žádáte?

Launcelot. Chci sloužit u vás, pane.

Gobbo. To je právě defekt v té věci, pane.

Bassanio. Aj znám tě, znám; tvá žádost splněna; dnes Shylock, pán tvůj, mluvil o tobě a povýšil tě; jest-li povýšením se služby vzdát u bohatého žida a sloužit u chudého Šlechtice.

Launcelot. Staré přísloví velmi dobře poděluje mého pána, Shylocka, i vás, pane: vy máte boží požehnání a on má dost.

Bassanio. Tos dobře řek. Jdi, otče, se synem.

Se starým pánem svým se rozžehnej a doptej se, kde bydlím. Dejte mu šat pěknější⁴⁷ než jeho soudruhům a hledte mi to řádně obstarat.

Launcelot. Otče, do židovny!⁴⁸ – Já že nemohu dostat službu, já! – Já že nemám jazyk v kotrbě! Aj, možná (*dívá se na dlaň*), že má někdo v Itálii krásnější tabulku⁴⁹ k přísahání na svaté Písmo, ale zato moje prorokuje mi Štěstí. – Hle, zde jest jednoduchá čára životní; zde hrstka těch ženských; ach, patnáct žen, to není nic! Jedenáct vdov a devět dívek je dost skrovný důchod pro jednoho muže. A potom, třikrát ujdou utopení⁵⁰ a třikrát smrtelnému nebezpečství se oženit; to už je hezké vyváznutí. Nuže, je-li Štěstěna ženskou, je to hodná holka v těchto věcech. Pojdte, otče; rozloučím se s židem, co by bičem šleh.

Odejdou Launcelot a starý Gobbo.

Bassanio. Jen, Leonardo, na to pamatuj:

až skoupiš vše a dobře uložíš, hned chvátej zpět, neb večer pohostit chci nejlepší své přátele;⁵¹ jdi, spěš.

Leonardo. Vší pilností to všecko opatřím.

Vystoupí Gratiano.

Gratiano. Kde jest váš pán?

Leonardo. Tam prochází se, pane.

Odejde.

Gratiano. Signor Bassanio –

Bassanio. Gratiano!

Gratiano. Mám prosbu k vám.

Bassanio. Již vyplněna jest.

Gratiano. To nesmíte mi odepřít; já musím jít s vámi do Belmontu.

Bassanio. Tož musíte. – Leč, Gratiano, slyš: tys příliš drsný, divý, prostořeký; to sice dosti pěkně sluší ti a v očích jako naše není hřích; leč kde tě neznají, ty vlastnosti se budou trochu nevázané zdát.

Hleď prosím chladnou rosou rozvahy svou bujnou mysl trochu umírnit, bych tam, kam jdu, pro divoký tvůj mrav snad nebyl posuzován nepravě a neztratil tak svoje naděje.

Gratiano. Milý Bassanio, jen poslyšte:

mrav střízlivý-li na se nevezmu a nebudu-li mluvit uctivě a klít jen tu a tam a modlitby v své kapse nosit, mhourat pokorně, ba při modlení⁶² krýti kloboukem si oči takhle, vzdychat, říkat „amen“

a slovem zachovávat způsobnost
jak ten, kdo v truchle okázalosti
se vycvičil, by líbil se své bábě,
ať nikdy víc mi neuvěříte!

Bassanio. Však uhlídáme, jak se zachováte.

Gratiano. Jen dnešní večer ještě vyjímám;
dle toho nesudíte, co ztropíme.

Bassanio. Ne, to by věru bylo přeškoda;
spíš prosím nejbujnější veselosti
se oddejte, neb máme přátely,
již bavit chtějí se. Leč sbohem již;
mne ještě volá jiná povinnost.

Gratiano. K Lorenzovi jdu teď a k ostatním;
a večer všichni navštívíme vás.

Odejdou.

Výstup 3.

Tamtéž. Pokoj v domě Shylockově.

Vystoupí Jessika a Launcelot.

Jessika. Mne rmoutí, že chceš otce opustit;
náš dům jest peklo, ale ty jsi v něm
čert veselý, jenž vzal mu trochu nudy.
Však sbohem buď; zde dukát pro tebe.
A Launcelote, u večere dnes
Lorenza uvidíš, jenž hostem jest
u tvého pána. Dej mu tento list;
a tajně učiň to. Již sbohem buď.
Já nechci, aby viděl otec můj,
že s tebou mluvím.

Launcelot. Adé! – Mé slzy hovoří za jazyk můj.
Nejspanilejší pohanko, nejlíbeznější židovko! Nehraje-li
si nějaký křesťan na lotra a nedostane tě, pak se klamu
velice. Ale, adé! Ty bláhové krůpěje trochu utápějí mého
mužného ducha. Adé!

Jessika. Nuž měj se dobře, milý Launcelote.

Odejde Launcelot.

Ach, jaký ohyzdný to ve mně hřích,
že stydím se být děckem svého otce!
Leč jeho dcerou ač jsem po krvi,
jí nejsem v jeho mravu. Ó Lorenzo,
slib dodržíš-li, bude konec boji;
chci býti křesťankou a ženou tvojí.

Odejde.

Výstup 4.

Tamtéž. Ulice.

Vystoupí Gratiano, Lorenzo, Salarino a Salanio.

Lorenzo. My od večere odkrademe se,
v mém obydlí si kukly vezmeme
a za hodinu vrátíme se zas.

Gratiano. Vše není ještě dobře uchystáno.

Salarino. My dosud nezjednali pochodníků.

Salanio. Bez hezké výpravy to k ničemu;
a lépe bude toho zanechat.

Lorenzo. Jsou teprv čtyři; tedy zbývají
dvě hodiny nám ještě k přípravám.

Vystoupí Launcelot s psaním.

Co nového nám neseš, příteli?

Launcelot. Ráčíte-li to zde rozpečet, zdá se, že se to
ukáže.

Lorenzo. To písmo znám; ba věru, krásné písmo

a bělejší než papír, na němž psáno,
jest krásná ruka, jež je napsala.

Gratiano. Toť dozajista zprávy milostné.

Launcelot. S vaším dovolením, pane.

Lorenzo. Kam jdeš?

Launcelot. Inu, pane, pozvat svého starého pána, žida, na
dnešek k večeri u mého nového pána, křesťana.

Lorenzo. Tu vezmi. – Řekni sličné Jessice, že jistě přijdu;
tajně jí to řekni.

Odejde Launcelot.

Nuž, páni, chcete-li se připravit
na večerní ten průvod maškarní?

Já pochodníka si již opatřil.

Salarino. Já okamžitě dám se do toho.

Salanio. Též já.

Lorenzo. A v bytu Gratianově
mne asi za hodinku najdete.

Salarino. Je dobře, budem tam.

Odejdou Salarino a Salanio.

Gratiano. To psaníčko
zdaž nebylo od krásné Jessiky?

Lorenzo. Chtěj nechtěj, musím vše ti povědít.

Zde píše mi, jak z domu otcova
ji unést mám; jak zlatem, klenoty
jest opatřena, jaký pážecí
má pohotově šat. – A jestli kdy
žid, její otec, přijde do nebe,
jen pro svou sličnou dcerku přijde tam.

A odváží-li se kdy neštěstí
jí cestu zkřížit, bude to jen proto,
že dítětem jest žida nevěrce.

Pojď se mnou, přečti si to na cestě.

Mým pochodníkem bude **Jessika**.

Odejdou.

Výstup 5.

Tamtéž. Před domem Shylockovým.

Vystoupí Shylock a Launcelot.

Shylock. Však uvidíš – tvé oči budou soudci –
ten rozdíl mezi starým Shylockem
a tím Bassaniem. – Hej, Jessiko! –
Tak nebudeš se vypásat jak u mne. –
Hej, Jessiko! – A spát a chrápat jen
a šaty trhat. – Jářku, Jessiko!

Launcelot. Hej, Jessiko!

Shylock. Kdo poroučí ti volat?

Já neporoučím, abys volal ty.

Launcelot. Vážnostmi vždycky říkávala, že neudělám
ničeho, co se mi neporučí.

Vystoupí Jessika.

Jessika. Či volal jste mne? Co si přejete?

Shylock. Jsem pozván na večeri, Jessiko;

zde jsou mé klíče. Ale nač tam jít?

Mne nezvou z lásky, jen mi lichotí;

však půjdu z nenávisti; vyjítat

tam toho marnotratu, křesťana.

Mé děvče, Jessiko, střež dobře dům.

Jdu velmi nerad; něco šeredného

se kutí proti mému poklidu,

neb zdálo se mi dnes o měsících peněz.

Launcelot. Prosím vás, pane, jděte; můj mladý pán

očekává, že tam sejdete.

Shylock. Nu, čekám také já, až sejde on!

Launcelot. A oni se spolu na něčem umluvili; – já neříkám, že uhlídáte maškary; ale uhlídáte-li, nebylo to nadarmo, že se mi spustila z nosu krev loni na černý pondělek⁵³ v šest hodin ráno, kterýžto velkonoční den padl toho roku právě na odpoledne, kdy před čtyřmi lety byla popeleční středa.

Shylock. Jak, budou maškary? Slyš, Jessiko, ať zamkneš vrata; a když uslyšíš hřmot bubnů a to hnusné kvikání jich křivých píšťal, k oknu⁵⁴ nelez mi a nevystřkuj hlavu na ulici, chtíc vidět tváře pomalované těch bláznů křesťanských; však ucpi uši – já myslím okna – v celém domě mém, by ani zvuk těch blbých šaškařin v můj nevník slušný dům. – Já přísahám při berle Jakubově, nemám chuť dnes večer k hodům jít. – Však půjdu přec. Jdi napřed, brachu; řekni jim, že přijdu.

Launcelot. Půjdu napřed, pane. Slečinko, z toho okna se podívejte přec:

Kolem jít se křesťan strojí;
za židovčin pohled stojí!

Odejde.

Shylock. Co dí ten blázen z Hagařina rodu?

Jessika. On řekl „sbohem, slečno“, dále nic.

Shylock. Dost dobrý troupe,⁵⁵ však přenáramný žrout, plž na můj zisk a za dne větší spáč než kočka divoká. – Úl pro trubce můj není dům; a proto pustím ho a pustím k někomu, kde bych si přál, by pomoh prázdnit vydlužený měch. Ted', Jessiko, jdi domů; v okamžik snad budu tady zas; a učíš vše, jak jsem ti kázal; zamkni za sebou. „Co na oprati, to se neutratí;“ – to přísloví vždy u šetrných platí.

Odejde.

Jessika. Již sbohem; osud přát-li bude dále, já otce ztratím a vy dceru vmále.

Odejde.

Výstup 6.

Tamtéž.

Vystoupí Gratiano a Salarino maskováni.

Gratiano. Zde pod tím přístřeškem, Lorenzo chtěl, bych počkal na něho a také vy.

Salarino. On skoro zameškal svou hodinu.

Gratiano. A jest to div, že váhá přes svůj čas, neb milenci vždy orloj předcházejí.

Salarino. Ó, letem desetkrátě bystřejším se nesou Venušiny hrdličky, by zpečetily nový svazek lásky, než aby zachovaly daný slib!

Gratiano. Tak bývá vždy. Kdo vstává od hostiny s touž bystrou chutí, s jakou k stolu sed? Kde oř, jenž cválá drahou únavnou zas nazpátek s týmž nezkraceným ohněm, jak po prvé ji změřil? Vše, co jest,

se stíhá ohnivěj, než užívá.

Jak, mladistvému rovna panici neb marnotratníku, loď v zdobě vlajek břeh⁵⁶ rodný opouští, jsouc hýčkána a celována větrem záletným!

Jak, rovna marnotratníku, se zpět zas vrací, s žebry ovětralými a zdraným plachtovím, tak vychrtlá a rozbitá a ožebračená týmž větrem záletným!

Salarino. Hle, toť Lorenzo; víc o tom jindy.

Vystoupí Lorenzo.

Lorenzo. Milí přátelé, již odpusťte mi moje prodlení; ne já, však moje záležitosti vás čekat nechaly. – Až bude vám se chtít si zahrát na únosce žen, já na vás počkám zrovna dlouho tak. Sem blíž – zde přebývá můj otec, žid. Kdo jest to v domě tam?

Vystoupí Jessika nahoře u okna v oděvu pacholika.

Jessika. A kdo jste vy?

Pro větší jistotu to povězte, ač přísahati chci, že znám váš hlas.

Lorenzo. Lorenzo a tvá láska.

Jessika. Lorenzo jistě a má láska věru; neb koho miluji tak přes míru?

A kdož, Lorenzo, ví to, kromě vás, zda vaše jsem?

Lorenzo. Jsou svědkem nebesa a tvoje vlastní srdce, že jsi má.

Jessika. Tu skříňku chyťte; stojí za chycení.

Jsem ráda noci, že mne nevidíte, neb stydím se za svoji proměnu; však láska slepa jest a milenci zřít nemohou těch hezkých bláhovostí, jež tropí sami; kdyby mohli to, sám Kupid by se zarděl, vida mne tak v hochu změněnou.

Lorenzo. Jen sejděte, neb musíte mým pochodníkem být.

Jessika. Jak? – Na svou vlastní hanbu svítit mám?

Tať věru sama sebou světlá dost.

Ta služba, miláčku, mne prozradí, a musím skryta být.

Lorenzo. To, milá, jsi i v rozmilém tom chlapčím oděvu.

Však sejdí hned, neb čirá noc si hrá již na uprchlíka a čekají nás při hostině u Bassania.

Jessika. Jen dvěře uzamknu a pozlatím se ještě malou hrstkou dukátů a budu u vás hned.

Odejde nahoře.

Gratiano. Při kápi mé, toť anděl pohanský,⁶⁷ ne židovka!

Lorenzo. Bůh svědkem, ze srdce ji miluji; jeť moudrá, dobře o ní soudím-li, a krásná, neklamou-li oči mé, a věrná, jakož osvědčila to,

a protož moudrá, krásná, věrná jsouc,
v mém stálém srdci místa nalezne.

Vystoupí Jessika dole.

Ty zde? – Nuž, páni, neváhejme déle,
neb masky čekají tam u přítele.

Odejde s Jessikou a Salarinem.

Vystoupí Antonio.

Antonio. Kdo zde?

Gratiano. Signor Antonio!

Antonio. Aj,⁵⁸ Gratiano, kde jsou ostatní?

Jest devět hodin, všichni přátelé
již na vás čekají; dnes není maškar;
teď vítr příznivě se otočil;
Bassanio hned vstoupí na koráb;
já dvacet lidí rozeslal vás hledat.

Gratiano. Jsem tomu rád; toť nejlíp se mi hodí,
na širém moři ještě dnes být s lodí.

Odejdou.

Výstup 7.

Belmont. Komnata v domě Portiině.

Tuš.

Vystoupí Portie, Princ marokánský a jejich družiny.

Portie. Ty opony tam odhrňte a skřínky
zde vznešenému princovi ukažte.

Již tedy volte.

Princ marokánský. První zlatá jest

a na ní napsáno: „Kdo zvolí mne,
mít bude to, co mnozí sobě přejí.“

A druhá, stříbrná, slib nese ten:

„Kdo zvolí mne, tím tolik vyzíská,
co zasluhuje.“ – Třetí šedivě
jest olovo a dí též tupě tak:

„Kdo zvolí mne, vše musí dát, co má,
a vše jen v sázku.“ – Jakže poznám to,
že zvolil jsem tu pravou?

Portie. V jedné z nich

jest obraz můj; když dobře zvolíte,
jsem vaše, princí.

Princ marokánský. Kéž nějaký bůh

mou řídil soudnost! Podívejme se;
chci znovu prohlédnouti nápisy.

Co povídá ta olověná skříň?

„Kdo zvolí mne, vše musí dát, co má,
a vše jen v sázku.“ – Musí dát; – a zač?

– Jen za olovo? – V sázku za olovo?

Ta skříňka hrozí. Lidé dávající
vše v sázku činí tak jen v naději
na velkou výhru. Ale zlatý duch
se ani k zdání škváru neschýlí;
a protož nechci za olovo dát
ni vsadit ničeho. – Co říká zde
to stříbro ve své barvě panenské?

„Kdo zvolí mne, tím tolik vyzíská,
co zasluhuje!“ Pozor, Marokánský,
važ svoji cenu rukou nestrannou.

Když vážen budeš, jak se vážíš sám,
žeť zasluhuješ dost: a přec to „dost“
až k této dámě sáhat nemusí.

Však báti se o vlastní zásluhu
by bylo sama sebe zlehčení. –

Co zasluhuji! – Ano, toť ta paní.

Ji zasluhuji rodem, bohatstvím
i vděkem vrozeným i vychováním
a nade vše ji zasluhuji láskou.

Což, dále nebloudit a volit zde?

Však ještě prohledněm si průpověď,
jež vryta do zlata: „Kdo zvolí mne,
mít bude to, co mnozí sobě přejí.“

Toť ona: přejet' si ji celý svět;

z čtyř úhlů světa přicházejí sem,
by zlíbali tu schránku posvátnou,
tu lidsky dýchající svěťici.

Poušť Hyrkánská a kraje divoké,
jež v nedohled se táhnou Arabskem,
jsou nyní jako cesty ujeté

těm knížatům, již semo putují
na krásnou Portii se podívat.

A vodní říše, jejíž zbůjňá hlava
svou pěnu chrlí v samu nebes tvář,
hráz není dobrodružným cizincům;
však přecházejí jako přes potok,
by uviděli krásnou Portii.

Nuž, v jedné z těchto skřínek nebeský
jest její obraz. Můž být v olově?

Toť kletba, mít tak podlou myšlenku;
vždyť příliš sprostým byl by tento krov,
by v tmavém hrobě její rubáš kryl.

Neb má snad v stříbře být, jež desetkrát
má menší cenu zlata ryzího?

Ó, hříšné pomýšlení! – Drahokam

tak vzácné ceny v něco horšího
než zlato nikdy nebyl zasazen. –

Jest peníz v Anglicku, jenž na sobě
má v zlatě raženého anděla;

však obraz ten byl vryt jen na povrch:
zde anděl v zlatém lůžku leží cele.

Sem klíč, já volím zde; již buď, jak buď, –

Portie. Zde, princí, jest; a můj-li obraz tam,
vám náležím.

Princ marokánský otevře zlatou skříňku.

Princ marokánský. Ó peklo! Co to jest?

Toť kostlivec a v očním důlku zde
má lístek popsany. Hned přečtu to.

Čte.

Vše ne zlatem, co se třpytí,
často slýchals hovořiti;
mnohý člověk prodal šití,
na pouhý můj zjev chtě zřítí;
zlaté hroby červy sytí.

Jak jsi smělý, moudrý býti,
jak jsi mlád, soud stáří míti,
nemusel bys odvet vzítí:

Chladens v lásce;⁵⁹ můžeš jíti!

Zchlazen věru; – konec snaze;
sbohem, žáre, vítej, mraze!

Již dobře se tu mějte, Portie!

Bych dlouze loučil se, až příliš bolí
mne u srdce; – tak jde, kdo špatně volí.

Odejde se svou družinou.

Tuš.

Portie. Toť šťastné zbytí. Dolů s oponou. –

Tak všichni jemu podobní ať jdou!
Odejdou.

Výstup 8.

Benátky. Ulice.

Vystoupí Salarino a Salanio.

Salarino. Bassanio, jak pravím, odplul již;
s ním Gratiano dal se na cestu,
Lorenzo však tam na korábu není.

Salanio. Ten padouch žid svým křikem vybouřil
i vévodu, jenž šel s ním prohledat
Bassaniovu loď.

Salarino. A přišel pozdě,
neb koráb odplul již; však vévodě
tam řečeno, že viděn v gondole
Lorenzo s milenkou svou Jessikou;
a též Antonio mu dosvědčil,
že nejsou na lodi s Bassaniem.

Salanio. Co živ jsem neslyšel tak pustý ryk,⁶⁰
tak nezvyklý a vzteklý, zmatený,
jak ved si městem židovský ten pes:
„Má dcera! Ó mé dukáty! Má dcera!
Ta tam je s křesťanem! Ó křesťanské
mé dukáty! – Soud! Právo! Dukáty!
Má dcera! – Měsíc zapečetěný,
dva zapečetěné a s dukáty
a s dublony mi dcera ukradla!
A klenoty, dva kameny, dva velké
a vzácné drahokamy ukradla
mi moje dcera. Soude! Najdi děvče,
má skvosty na sobě a dukáty!“

Salarino. A za ním všichni kluci benátská
se hrnou, křičíce: „Mé kameny!
Má dcera! Moje dukáty!“

Salanio. Ať jen
Antonio teď lhůtu dodrží,
sic zle to zaplatí.

Salarino. Tos dobře vzpomněl.
Já včera mluvil s jakýms Francouzem
a ten mi řekl, že v mořské úžině,
jež od Anglicka dělí Francii,
loď z našich krajů s vzácným nákladem
se ztroskotala. – Vzpomněl jsem si hned
Antonia, když mi to povídal,
a v duši přál si, by nebyla jeho.

Salanio. Jest radno, abys mu to oznámil,
však náhle ne, bys nezarmoutil ho.

Salarino. Muž lepší po té zemi nechodí.
Já viděl jsem ho, jak s Bassaniem
se loučil. Řekl mu Bassanio,
že uspíší svůj návrat. – Odvětil:
„Tak nečiňte; a záležitost svou
jen ledabyly neodbývejte
mně k vůli, ale času dočkejte,
až plně dozraje. Co týče se
pak toho dluhopisu u žida,
naň nemyslete v milující duši!
Jen buďte vesel a vše nejpřednější
své myšlenky svým vzdejte námluvám
a takým krásným lásky projevům,
jež budou vám tam nejlíp slušeti.“

A vtom, zrak maje zalit slzami,
tvář odvrátil, vztah ruku za sebe
a s vřelostí až srdce jímající
mu ruku tisk; – a tak se rozešli.

Salanio. Jen kvůli němu tuším svět mu milý.
Již pojďme, prosím tě, jej vyhledat
a zádumčivost, jíž se oddává,
tak nebo jinak hledme rozptýlit.

Salarino. Tak učinme.
Odejdou.

Výstup 9.

Belmont. Komnata v domě Portiině.

Vystoupí Nerissa a Sloužící.

Nerissa. Jen rychle, rychle, odhrň oponu;
princ aragonský složil přísahu
a v okamžení přijde k volbě sem.

Tuš.

Vystoupí Princ aragonský, Portie a jejich družiny.

Portie. Hle, tam jsou skřínky, principi vznešený;
tu zvolíte-li, která chová mne,
hned naše svatba bude slavena;
leč chybíte-li, bez všech dalších slov
hned musíte nás, principi, opustit.

Princ aragonský. Tři věci přísahal jsem zachovat;
tož předně: nikomu že nezradím
a nikdy skřínku, kterou zvolil jsem;
dál: jestli pravou skřínku nezvolím,
že nikdy ve svém žití nebudu
se o nevěstu více ucházet;
a posléz: nebude-li přát mi štěstí,
že hned vás opustím a odejdu.

Portie. To každý přísahá, kdo uchází se
o moji nepatrnou osobu.

Princ aragonský. A tak jsem já se rozhod. Štěstí teď
kéž přálo mého srdce naději!
Hle, zlato, stříbro, sprosté olovo.

„Kdo zvolí mne, vše musí dát, co má,
a vše jen v sázku.“ – Krásněj vypadat
bys muselo, než dal bych cos neb vsadil. –
Co praví zlatá skřín? – „Kdo zvolí mne,
mít bude to, co mnozí sobě přejí.“
Co mnozí přejí si! – To „mnozí“ múz
dav hlupců znamenat, jenž volí jen
dle zdání, více nenaučiv se,
než co jej pošetilý učí zrak,
jenž nitro nezkoumá, leč jako rorýs
si hnízdo lepí na zevnější zeď,
kde v povětří⁶¹ se v cestě nalézá
a nárazu kdekeré nehody.

Já nechci volit, co si mnozí přejí;
neb nechci státi s duchy všedními
a řaditi se v davy surové.

Nuž k tobě, klenotnice stříbrná;
svůj nápis ještě jednou opakuj:
„Kdo zvolí mne, si tolik vyzíská,
co zasluhuje.“ – Dobře řečeno;
neb kdož má vycházeti za štěstím⁶²
a ctěn být bez pečeti zásluhy?
Ať nikdo hodnost nezaslouženou
si neosobuje. – Ó kéž by statků

a důstojností, čestných úřadů
se cestou křivou nenabývalo
a skvělé pocty zakupovaly⁶³
se pouze toho zásluhou, či jsou!
Jak mnozí pak by dali na hlavu,
kdož stojí nyní s hlavou odkrytou!
Jak mnohý sloužil by, kdo poroučí!
Co nízké chátry by se vyplelo
z té pravé setby cti! – A co by cti
zas vybralo se z plev a trosek věků,
by znov se zaskvělo! – Leč k volbě mé!
„Kdo zvolí mne, si tolik vyzíská,
co zasluhuje.“ – Beru zásluhu.
Klíč od této mi dejte; a mé štěstí
ať okamžitě zde se otevře.

Otevře skříňku stříbrnou.

Portie (*stranou*). Až příliš dlouho váhal o svůj nález.

Princ aragonský. Co to? – Toť obraz blikavého blázna,
jenž podává mi list. – Hned přečtu to.

Ó, jak jsi nepodoben Portii,
mým nadějším a mojí zásluze!

„Kdo zvolí mne, si tolik vyzíská,
co zasluhuje,“ – Nezasluhuji

nic víc než tuto hlavu bláznovu?

Toť cena má? – Mé zásluhy nic lepší?

Portie. Být viníkem a soudcem rozdílné
jsou výkony a vždycky v odporu.

Princ aragonský. Co tady psáno?

Čte.

Sedmkrát žár stříbro taví;
sedmkráté rozum zdravý
zkoušen jest, než soud má pravý.

Mnozí se jen stíny baví;
jejich štěstí stín je hravý.

Blázni, stříbrem bleskotaví,
světem jdou; – zde ten se staví!

Vezmi ženu, jakou chceš,
hlavy mé se nezbudeš;
zde jsi hotov – ať už jdeš!

Déle meškat, větší bloud

ještě tady budu slout!

S hlavou blázna pro choť spěl jsem,
s dvěma z námluv odešel jsem.

Sbohem, krásko, – chci svůj žal⁶⁴
tich nést, jak jsem přísahal.

Odejde Princ aragonský se svou družinou.

Portie. Mol tak vždy si křídla spal!

Těch bláznů mudráckých! – Když volit chtějí,
pro samý důvtip moudrost utrácejí.

Nerissa. Přec jen má pravdu slovo starých matek,
že šibenice souzena i sňatek.

Portie. Pojd', Nerisso, a stáhni oponu.

Vystoupí Sloužící.

Sloužící. Kde jest má paní?

Portie. Zde; – co chce můj pán?

Sloužící. U vaší brány, slečno, sestoupil
teď mladý Benátčan, jenž přichvátal,
by svého pána příchod oznámil.
I přináší vám vzácné pozdravy,
to jest krom poklony a dvorných slov
též dary velké ceny. Neviděť

jsem nikdy švarnějšího posla lásky.

Tak v dubnu nehlásá den líbezný,

že léto nádherné již blízko jest,

jak posel tento před svým pánem jde.

Portie. Nic dále, prosím tě; mám skoro strach,

bys neřek, že to nějaký tvůj strýc;

tak pln jsi o něm chvály sváteční.

Pojd', Nerisso, ať hned se podívám,

jak švarný posel od Milka jde k nám.

Nerissa. Kéž jest Bassaniův, dejž, Milku, sam!

Odejdou.

TŘETÍ DĚJSTVÍ

Výstup 1.

Benátky. Ulice.

Vystoupí Salanio a Salarino.

Salanio. Nuž, jaké noviny jsou na Rialtu?

Salarino. Do té chvíle tam nevyvraceno, že Antoniův
koráb s bohatým nákladem v mořských úžinách⁶⁵ se
ztroskotal. Goodwins tuším ta místa jmenují; velmi
nebezpečné mělčiny a osudné, kde prý leží pochovány
trosky mnohé statné lodí, jest-li kmotra pověst vůbec
pocívá žena od slova.

Salanio. Přál bych si, aby byla nejprolhanější klepnou,

jaká kdy chrupala zázvor⁶⁶ aneb svým susedkám

namlouvala, že oplakává smrt třetího manžela. Ale bez
okolků a odbočování od přímé cesty řeči, pravda jest, že
dobrý Antonio, poctivý Antonio – ó kéž bych měl slova
dost hodného, by provázelo jeho jméno! –

Salarino. Jen rychle, ke konci!

Salanio. Jak? Co povídáš? – Ano; konec jest, že o loď
přišel.

Salarino. Přál bych si, aby to byl konec jeho ztrát.

Salanio. Nech mne závčas říci „amen“, sice mi d'ábel
splete modlitbu, neboť zde přichází v podobě žida.

Vystoupí Shylock.

Nu co, Shylocku; co nového jest mezi kupci?

Shylock. Vy jste věděli, a nikdo tak dobře, nikdo tak dobře
jako vy, o útěku mé dcery.

Salarino. Toť se rozumí; a já znám krejčího, jenž jí
zhotovil křídla k úletu.

Salanio. A Shylock zase ví, že byl ptáček opeřen, a tak už
to bývá v jejich povaze, že vylétají z hnízda.⁶⁷

Shylock. Jest proto zatracena.

Salarino. Toť jisto, může-li být d'ábel jejím soudcem.

Shylock. Mé vlastní tělo a krev se bouří!

Salanio. Fi, stará zdechlino! – Bouří se v takovém stáří?

Shylock. Jářku, má dcera jest mé tělo a má krev.

Salarino. Mezi tělem tvým a jejím jest větší rozdíl než
mezi černým achátem⁶⁸ a slonovinou a mezi vaší krví
větší různost než mezi vínem červeným a rýnským. Ale
povězte nám, neslyšel jste, zdali utrpěl Antonio nějakou
ztrátu na moři, či ne?

Shylock. Tu mám to druhé nadělení: bankrotář,
marnotratník, který sotva smí vystrčiti hlavu na Rialtu;
žebrák, jenž tak vyšňořen chodíval na trh. – Ať jen dbá
svého zápisu. – Přezdíval mi lichvářů; – ať dbá svého
zápisu. Půjčoval peníze z křesťanské lásky; – ať jen
dbá svého zápisu!

Salarino. Aj, vždyť jsem jist, že propadne-li, masa z něho
nevezmeš. Co s ním budeš dělat?

Shylock. Vnudit ryby; nenakrmí-li nic jiného, nakrmí mou pomstu. On mne potupil, o půl milionu výdělků mne připravil, smál se mým ztrátám, usklíbal se nad mým ziskem, pohrdal mým národem, kazil mé obchody, ochlazoval mé přátele, rozněcoval mé protivníky; – a proč? – Že jsem žid! – Cožpak žid nemá oči? Nemá žid rukou, ústrojů, těla úměru, smyslů, náklonností, vášní? Neživí-li se toutéž stravou, nezraněn-li touže zbraní, není-li podroben stejným neduhům, léčen stejnými prostředky, mrazen i ohříván touž zimou a týmž létem jako křesťan? Bodnete-li nás, zdaž nekrvácíme? – Lechtáte-li nás, zdaž se nesmějeme? – Dáte-li nám jedu, zdaž neumíráme? – A ukřivdíte-li nám, zdaž nemáme se mstít? Když jsme jako vy ve všem ostatním, chceme vám být podobní i v tom, Ublíží-li žid křesťanu, jaká jest jeho pokora? Pomsta. – Ublíží-li křesťan židu, kam se má jeho trpělivost obrátit po příkladu křesťanském? K pomstě. – Zlobu, kteréž mne učíte, chci páchat; půjde to těžko,⁶⁸ ale já předčím vaše návody.

Vystoupí Sloužící.

Sloužící. Pánové, Antonio, můj pán, jest doma a přeje si mluvit s vámi oběma.

Salarino. Po celém městě jsme ho hledali.

Vystoupí Tubal.

Salanio. Zde přichází druhý z té čeládky; třetí se k nim tak hned nenajde, leda by se sám ďábel požidovštil.

Odejdou Salanio, Salarino a Sloužící.

Shylock. Nuže, Tubale, co nového z Janova? Našels mou dceru?

Tubal. Několikrát jsem přišel tam, kde jsem o ní slyšel, ale naléztí ji nemohu.

Shylock. Aj, tak, tak, tak! Diamant ten tam, dva tisíce dukátů mne stál ve Frankobrodě! Nikdy dřív, až teď, nepadla kletba na můj lid; já ji nikdy necítil, až teď. Dva tisíce dukátů jen v tom a jiné drahé, drahé klenoty. Chtěl bych, aby má dcera ležela mi mrtva u nohou a měla ty klenoty v uších! Chtěl bych, aby ležela na marách u mých nohou s těmi dukáty v rakvi! – Žádné zvěsti o nich? Tak, tak; – a nevím ani, co se utratilo pátráním. – Ztráta na ztrátu! Zloděj odnese tolik, a tolik stojí mne hledání zloděje. A žádného dostiučinění, žádné pomsty. A nikde se nehne neštěstí, jen to, co na mé plece dopadá; nikde vzdechu krom toho, jež vydechnu já, nikde slzí než ty, jež vypláču sám!

Tubal. Inu, také jiní lidé mají neštěstí: Antonio, jak doslechl jsem v Janově –

Shylock. Jak, jak, jak? Neštěstí, neštěstí?

Tubal. – přišel o koráb na cestě z Tripole.

Shylock. Bohudíky, bohudíky! Je to pravda, je to pravda?

Tubal. Mluvil jsem s několika plavci, kteří z trosk unikli.

Shylock. Děkuji ti, dobrý Tubale. Dobrá novina, dobrá novina! Ha ha! Kde? V Janově?

Tubal. Vaše dcera utratila v Janově, jak jsem slyšel, za jednu noc osmdesát dukátů.

Shylock. Vrážíš dýku do mne! Co živ již nevidím svoje zlato. Osmdesát dukátů na jedno posezení! Osmdesát dukátů!

Tubal. Sem do Benátek jelo se mnou několik Antoniových věřitelů a ti přísahají, že musí přijít na mizinu.

Shylock. To mne velmi těší; budu ho trýznit, budu ho mučit; – to mne těší.

Tubal. Jeden z nich mi ukazoval prsten, jež dostal od vaší dcery za opici.

Shylock. Mor na ni! Ty mne mučíš, Tubale; to byl můj tyrkys. Dala mi ho Leah ještě za svobodna. Nebyl bych ho dal za celý prales opic.

Tubal. Ale Antonio jest opravdu zničen.

Shylock. Ba pravda, navlas pravda. Jdi, Tubale, a zjednej mi drába; zmluv ho o čtrnáct dní napřed. Chci jeho srdce mít, když propadne, neboť nebude-li ho v Benátkách, mohu obchodovat, jak chci. Jdi, jdi, Tubale, a přijď za mnou do synagogy. Jdi, dobrý Tubale; – do naší synagogy, Tubale.

Odejdou.

Výstup 2.

Belmont. Komnata v domě Portiině.

Vystoupí Bassanio, Portie, Gratiano, Nerissa a družina.

Portie. Jen prosím sečkejte; den nebo dva

se zdržte, nežli osud zkusíte,

neb zvolíte-li chybně, ztracena

mi vaše společnost; tož prodlete.

Cos říká mi – však láska není to –,

že bych vás ztratit nechtěla. Sám víte,

že nenávisť v ten způsob neradí.

Však abyste mi dobře rozuměl

– a dívka pouze myslet smí, ne mluvit –,

já chtěla bych vás měsíc nebo dva

zde pozdržet, než odvážíte se

té sázky o mne. Nějak mohla bych

vás poučit, jak byste volil dobře;

však tím bych byla křivopřísežnou.

To nikdy nechci; tak se může stát,

že chybíte; – a stane-li se tak,

jste příčinou, že hříšně přát si budu,

bych byla zrušila svou přísahu.

Těch vašich očí! Uhranuly mne

a rozdělily: jedna půl jest vaše

a druhá vaše, moje, říci chci;

však jest-li moje, tedy vaše též,

a protože celá náležím jen vám.

Ó žel těch časů zlých, jež vlastníka

a jeho práva dělí od sebe!

A tak, ač vaše, vaše nejsem přec. –

Nuž, nebudu-li, za to štěstěna

ať trestána jest peklem, a ne já.

Až příliš dlouho mluvím; činím tak,

bych oddálila čas, jej provlekla

a prodloužila a tak zdržela

vás před volbou.

Bassanio. Již volit nechte mne, neb tak jsem jako na mučidle živ.

Portie. Že na mučidle jste, Bassanio?

Tož přiznejte se, jaká zrada skrývá

se v lásce vaší?

Bassanio. Jenom ošklivá

ta zrada nedůvěry, budící

strach o splnění blaha lásky mé.

Tak právě moh by žítí v přátelství

snít s ohněm jak má láska se zradou.

Portie. Přec bojím se, že na mučidle jen

tak mluvíte, kde lidé nuceni

jsou mluvíti, ať již to cokoliv.

Bassanio. Mně život příslibte a vyznám pravdu.

Portie. Nuž, tedy vyznejte a buďte živ.

Bassanio. Ba vyznat se a býti v lásce živ jest všecken obsah mojí zpovědi.

Ó blahá muka, když můj tryznitel mne učí odpovídat k spáse mé!

Leč, nechť svůj los již najdu u skříněk!

Portie. Nuž, buďsi; v jedné z nich jsem uzamčena, a milujete-li, mne najdete.

Ty, Nerisso, i druzí, odstupte.

Ať hudba zní, když k volbě přikročí!

Tak chybí-li, se rozplývá v hudbě,

jak labuť dokoná; a porovnání

bych dovršila, moje oči budou

mu jezerem a vodním lůžkem smrti.

Snad vyhrá; a co hudba bude pak?

Ó, buďet jako slavný polnic břesk,

když věrní poddaní se sklánějí

před vládcem nově korunovaným;

pak bude jak ty zvuky líbezné,

jež vkrádají se na úsvitu dne

v sluch sněním blaženého ženicha

a volají ho k sňatku. – Nyní jde,

ne s menším vděkem, s větší láskou však

než mladý Alcides, když osvobodil

tu žertvu panenskou,⁷⁰ již plačící

kdys Trója vedla k mořské obludě.

Já žertvou stojím zde; ti ostatní

jsou v dáli jako ženy dardanské,

jež s uplakanou tváří vyšly ven,

by uviděly konec zápasu.

Jdi, Herakle, – tvým žitím žiju já;

a větší obava mi srdce mrazí,

jak dívám se, než tomu, kdo v boj vchází.

Hudba, mezitím co Bassanio hledí zamýšlen na skřínky.

Zpěv.

Pověz, kde se láska skrývá,

v hlavě-li či v srdci bývá?

Jak se rodí, čím je živa?

Odpověz mi, odpověz,⁷¹

Zrak ji rodí, pohled pase;

láska žije, zmírá zase

v kolébce, kde houpala se –

Hlaste hranou lásky skon;

bim, bam, Mm; –já houpám zvon.

Sbor.

Bim, bam, bim.

Bassanio. Tak zdání zevnější muž nejméně

se shodovati s pravou podstatou.

Svět okrasami stále mámen jest.

Kde v právu pře tak porušené, křivé,

jež zamlouvavým hlasem líčena,

by nezastřela podlou tvářnost svou?

Kde v náboženství prokletého bludu,

jejž neposvěti čelo střízlivé

a nedoloží z Písma, skrývajíc

i kletost samu krásnou ozdobou?

Ba není neřesti tak pošetilé,

by jakýs odznak ctnosti nebrala

si za pokrývku. – Kolik zbabělců,

jichž srdce klamna jsou jak schody z písku,

přec na bradách vous nosí Herakla

neb Marta mračného, a v útrokách,

když prozkoumáš je, mají mléčná játra:

ti, aby strašnými se činili,

se šatí statečností výstřelky.

Viz krásu – jak i ona kupuje

se na váhu; – a v přírodě to div,

že ti, kdož tak se zdobí nejvíce,

jsou nejlehčí. Ty zlaté kadeře,

jež na domnělé kráse v ozdobných

se krouží prstěncích a laškují

tak hravě s větrem, často bývají

dar jiné hlavy; lebka, na které

kdys vyrostly, jest dávno pohřbena.

Tak ozdoby jsou jenom ošidný

břeh moře nad vše nebezpečného,

jsou krásný závoj, zahalující

jen sličnost Indiánky;⁷² slovem jsou

jen pravda zdánlivá, již lestný čas

se přioděl, by nejmoudřejší zmát.

A protož, lesklé zlato, tvrdá kdys

ty stravo Midasova, nechci tě;

ni tebe, bledý, sprostý parobe,

jenž sloužíš od člověka k člověku;

však tebe chci, ty chudé olovo,

jež více hroziš, nežli slibuješ;

tvůj prostý zjev⁷³ mi nad výmluvnost jesti;

a volím zde; – kéž vzejde z toho štěstí!

Portie (stranou). Jak všechny jiné city přešly v dým!

Vše pochybnosti s náhlým zoufalstvím,

zlá žárlivost a bázeň mrazivá! –

Ó, ztiš svůj plápol, láska zářivá,

stav hojnost svou, slast mírně deštit nech;

jsem šťastna přespřiliš v tvých darech všech;

své blaho umenši, sic zalknu se. –

Bassanio (otvírá olověnou skřínku).

Co vidím? – Obraz krásné Portie!

Kdo z polobohů přiblížil se kdy

tak přírodě? Zda hýbou se ty oči,

neb jak se před mým zrakem vznášejí,

se zdají býti v pohybu? – Zde rty

jsou pootevřeny, jež oddělil

dech nektarový,⁷⁴ taká sladká hráz

ať loučí soudruhy tak líbezné!

Zde v jejím vlasu malíř na pavouka

si pozahrál a utkal zlatou síť,

by lupal mužská srdce hbitěji

než mušky⁷⁵ v pavučinách. – Však ty oči!

Jak mohl vidět, by je utvořil?

Když jedno vymaloval, zdá se mi,

že mohlo oslepit jej na obě

a samo bez bližence zůstatí.

Leč jako mojí chvály podstata

zde ubližuje tomu obrazu,

jej nedoceňujíc, tak nedostih

sám obraz svého vzoru podstaty.

Zde list; v něm obsah, souhrn mého blaha:

Čte.

An tě neklamal vzhled,

šťastný los tě k volbě ved;

pravá jest, má štěstí v sled:
nechtěj víc a chop je hned.
Máš-li to za pozhánání,
jak se štěstí k tobě sklání,
obrat' se a bez váhání
polibkem svou pozdrav paní.

Tot' hezký přípis. – Slečno, svolíte-li,
dám hned i беру, jak ten lístek velí.

Políbí ji.

Jak v závodech z dvou jeden zápasník,
an slyší potlesk, hlučný lidu křik
a myslé sám, že dobře obstál v boji,
přec hledí v pochybnostech, zmaten stojí,
zdaž tato bouře chvály jemu platí:
tak, třikrát krásná paní, tady státi
mne v pochybách, zda pravdu vidím, zříte,
než sama souhlasem vše potvrdíte.

Portie. Done Bassanio, zde vidíte
mne státi tak, jak jsem. Ač pro sebe
tak nejsem tížádostiva, bych přála si
být mnohem lepší, přece kvůli vám,
bych dvacetkrát se ztrojnásobnit chtěla,
být krásnější bych chtěla tisíckrát
a desettisíckrát bohatší
jen proto, abych u vás cenu měla,
tož ctnostmi, krásou, statky, přáteli
nad každou cenu. – Avšak souhrn všeho,
co u mne, jest jen souhrn něčeho,
co prostým slovem zveme: necvičena
a nezkušená dívka, šťastná v tom,
že dosud ještě není stará tak,
by nemohla se učít; šťastnější,
že není tupá tak, by neuměla
se učiti, a nejšťastnější v tom,
duch její povolný že světuje
se duchu vašemu, jí byste vlád
co její choť a vůdce, její král.
Má osoba a vše, co mého jest,
teď vaším stává se. – V ten ještě mžik
jsem byla paní těchto krásných siní,
svých sluhů vládkyní, svou královnou;
a nyní, právě teď, ten dům, ti služi
a sama já jsme vaši, pane můj.
Vše odevzdávám tímto prstenem;
však jestli kdy se rozloučíte s ním,
jej ztratíte neb dáte někomu,
to bude značit vaší lásky zmar
a mně dá podnět k trpké žalobě.

Bassanio. Všech slov jste zbavila mne, paní má,
a jen mých tepen krev k vám hovoří.
Vše síly mé jsou v zmatku takovém,
jak uchvacuje zradostněný dav,
jenž vyslech milného knížete
řeč krásnou proslavit a ztlumeně
teď hlučí; každé něco splyvá v šum,
v směs ničeho krom radosti, jež hlesá,
neb nemá jest. Však tento prsten váš
až od mého se prstu odloučí,
i život půjde s ním. Ó, směle pak
jen řekněte: Bassanio jest mrtev!

Nerissa. Teď, pane můj a paní, na nás jest,

kdož stranou stáli jsme a viděli
svá přání vzkvétat, bychom zvolali:
Zdar, štěstí, pane náš i velitelko!

Gratiano. Done Bassanio a vzácná slečno,
vše blaho přeji vám, jež sami jen
si přáti můžete, neb vím, též vy
že žádného mne zbavit nechcete.
I až pak budou Vaše Vzácnosti
své věrné lásky vyměňovat slib,
tož prosím dovolte, bych zároveň
směl s vámi svatbu mít.

Bassanio. Ze srdce rád,
jen jestli sobě ženu opatříš.

Gratiano. Dík, pane, vy jste mi ji opatřil.
Můj zrak tak bystře hledí jako váš;
vy paní viděl jste, já společnici.
Vy miloval jste, já pak mezi tím;
a švarnější jsem nebyl v tom než vy.
Zdar váš na těchto skřínkách spočíval
a také můj, jak teď věc dopadá.
A námluvami až se upotiv
a přísahaje přísahami lásky,
až patro vyschlo mi, jsem nakonec
– slib konce nemá-li – od této krásky
slib dostal, mou že lásku oplátí,
když vaše u paní mít bude zdar.

Portie. To pravda, Nerisso?

Nerissa. Tak, slečno, jest,
když ráčíte jen k tomu svoliti.

Bassanio. A myslíte to vážně, Gratiano?

Gratiano. To vskutku, pane.

Bassanio. Tedy velice
náš sňatek bude vaší svatbou poctěn.

Gratiano. Za první klouče tisíc dukátů!

Nerissa. Jak – sázka?

Gratiano. Ne, tu bychom nevyhráli,
než zřídíme si vlastní posadu.

Však hle, Lorenzo se svou pohankou!

A s ním Salerio, můj starý druh.

Vystoupí Lorenzo, Jessika, Salerio a Posel z Benátek.

Bassanio. Lorenzo, buďte vítán; a vy též,

Salerio, zde vůbec vítat-li

mí novost mého stavu připouští.

Vy dovolíte, drahá Portie,

bych vítal přátele a krajany.

Portie. Já s vámi; jsou tu mile vítáni.

Lorenzo. Dík Vaším Vzácnostem. – Já, pane, sám

jsem nehodlal vás navštívit zde,

však cestou potkal jsem Saleria,

jenž naléhal, že odřici jsem nemoh,

bych k vám jej doprovodil.

Salerio. Ano, pane,

já prosil jej a mám své příčiny.

Signor Antonio jej doporučí.

Podává Bassaniově list.

Bassanio. Dřív nežli jeho dopis otevru,

mi prosím povězte, jakže se má

můj dobrý přítel?

Salerio. Není nemocen,

můj pane, ledaže snad na myslí;

ni zdrav, krom zdrav-li není na duchu.

Ten dopis objeví vám jeho stav.

Gratiano. Tu cizinku přec pozdrav, Nerisso, a uvítej ji. Vy, Salerio, mi ruku podejte. Co nového jest v Benátkách? Jak má se tam náš kupec královský, Antonio? Víím, že se našim zdarem potěší; jsme Jasonové a zde dobyli jsme rouna zlatého.

Salerio. Já bych si přál, jen byste byli rouna dobyli, jež ztratil on.

Portie. V tom jeho dopisu jest obsah neblahý, neb všechnu barvu z Bassaniovy tváře ukrádá. Toť zemřel drahý přítel nějaký; nic jiného tak změnit nemohlo by statečného muže vzezření. Jak? – Hůř a hůř! – Aj, Bassanio, jsemť vaše polovice, náleží mi také půle všeho, co ten list vám přináší.

Bassanio. Ó drahá Portie, toť několik jest nejsmutnějších slov, jež třísnila kdy papír. – Dobrá slečno, když nejprv jsem vám vyznal lásku svou, tu řek jsem upřímně, vše bohatství, co mám, že jen v mých žilách koluje: že šlechtic jsem. – A pravdu jsem vám děl; však přece, drahá slečno, sebe váže tak rovna ničemu, jak shledáte, jsem přes míru byl chlubným. Když jsem řek, že statkem nejsem nic, já říci měl, že chudší jsem než nic; neb v zástavu jsem sebe drahému dal příteli a svého přítele jsem v zástavu dal nepříteli nejkrutějšímu, by zmnožil statek můj. – Zde, slečno, list; toť samo tělo mého přítele a každé slovo rána zející, z níž prýští se krev jeho života. Však, pravda-li to jest, Salerio, – že všechny jeho statky ztraceny?⁷⁶ Nic nepřiplulo domů z Tripole ni z Mexika a z moří anglických, z Lisbony, Berberska a Indie? A jediný že koráb neušel, ni jeden, strašlivému nárazu těch skalin lodě v trosky tříštících?

Salerio. Ni jeden, pane můj. A mimo to, jak zdá se, kdyby peníze i měl, by židu zaplatil, žid nevzal by jich. Ba nikdy tvora v lidské podobě jsem nepoznal, jenž byl by dychtiv tak a zrovna hltav zmařit člověka. Dnem nocí na vévodu dotírá a pro rušení státní svobody chce žalovat, když odeprou mu právo. Již dvacet kupců, sám též vévoda a nejpřednější z našich velmožů mu domlouvali, ale nikdo z nich

jej nemůž odvrátit od zlobné pře stran propadlosti, práva, zápisu.

Jessika. Když doma byla jsem, já slyšela, jak Tubalovi zapřísahal se a Chusovi, svým rodákům, že spíš Antoniova chce masa dostati než dvacaterou hodnotu té sumy, již jest mu dlužen; a já, pane, víím, když zákon, moc a řád se neoprou, že zle se bude dít s Antoniem.

Portie. A jest to tedy drahý přítel váš, jenž nalézá, se v této nesnázi?

Bassanio. Můj přítel nejdražší, muž nejvládnější, duch nejlepší a ve své ochotě vždy neunavný; muž, jenž vyniká ctí starořímskou víc než kdokoliv zde v Itálii.

Portie. Co jest židu dlužen?

Bassanio. Dluh za mne, tři tisíce dukátů.

Portie. Nic více? Dvakrát tolik dejte mu a zničte zápis; ano zdvojnásobte tu sumu, potom ztrojnásobte ji, než aby přítel rázu takého měl ztratit vlasu pro Bassania. – Dřív pojd'te do chrámu mne chotí zvat, pak do Benátek za přítelem hned; neb spočinouti podle Portie vy nesmíte mi s duší neklidnou. Dost zlata bude, byste dvacetkrát tam zaplatil ten malicherný dluh; pak sem se vraťte s věrným přítelem. My s Nerissou zde zatím budem žít jak panny a jak vdovy. – Nuž, teď v chrám, v den svatební hned odjedete sám. Zde vítání ať přátelé jsou vaši!⁷⁷ Tak draze koupěn jste mi ještě dražší. Však přečtete mi dopis přítelův.

Bassanio (čte). Milý Bassanio, – všechny moje koráby jsou ztraceny, věřitelé stávají se krutými, -moje jmění jest na úpadku, můj zápis židovi propadlý; a poněvadž jest nemožno, abych jich zaplacením zůstal na živu, jsou všechny dluhy mezi vámi a mnou vyrovnány. Chtěl bych vás jen ještě vidět při své smrti. Nicméně učíte, jak vám libo. Nemá-li vás vaše láska k tomu, abyste přišel, můj list vás mnut.

Portie. Můj milence, vše rychle obstarajte, ať jste již na cestě!

Bassanio. Když dovolujete mi odejít, vše uspiším; však než se vrátím zas, mne spánek nezdrží; a oddech, klid se nesmí vloučit mezi mne a vás.

Odejdou.

Výstup 3.

Benátky. Ulice.

Vystoupí Shylock, Salarino, Antonio a Žalářník.

Shylock. Dej, žalářníku, pozor na něho a nemluv o milosti; blázen to, jenž zdarma rozpůjčoval peníze.

Dej, žalářníku, pozor na něho.

Antonio. Slyš, dobrý Shylocku!

Shylock. Svůj zápis chci;
 nic nemluv proti mému zápisu;
 já přísahal, že chci, co upsáno.
 Ty zvals mne psem, než příčiny jsi měl;
 nuž jsem-li pes, mých tesáků se chraň!
 Však vévoda mi zjedná právo mé.
 Já divím se, ty drábe ničemný,
 tvé dobrotě,⁷⁸ žes k jeho žádosti
 s ním vyšel z vězení.

Antonio. Jen prosím slyš.

Shylock. Svůj zápis chci a tebe slyšet nechci;
 svůj zápis chci, a proto nemluv nic.
 To nedám ze sebe si udělat,
 bych slabý byl a uslzený⁷⁹ bloud
 a vrtěl hlavou, měknul, povzdychával
 a vzdal se prostředníkům křesťanským.
 Již nechod' za mnou, nechci dalších řečí:
 chci setrvat na svém zápisu.

Odejde.

Salarino. Toť nekrutější hafan, jaký kdy
 byl mezi lidmi.

Antonio. Již ho nechte být;
 dál s marnou prosbou za ním nepůjdu.
 Mé bezživotí hledá; však vím proč:
 já často z jeho pokut vyprostil
 jsem dlužníky, když posteskli si mi,
 a proto jeho zášť.

Salarino. K té pokutě
 však vévoda mu nikdy nesvolí.

Antonio. Běh práva nemůž zdržet vévoda;
 neb kdyby ztenčily se výhody,
 jež cizinci zde mají v Benátkách,
 tím spravedlnost jeho úřadu
 by utrpěla ujmu velikou;
 neb zisk a obchod města našeho
 jest odvislý od všechněch národů.
 Již tedy pojďme; žal a ztráty mé
 tak utýraly mne, že libra masa
 mi stěží zbude zítra na těle
 pro mého krvavého věřitele.
 Pojď, žaláčníku. – Dejž jen Bůh, by přišel
 Bassanio se na mne podívat,
 jak platím zaň; pak děj se již co děj!

Odejdou.

Výstup 4.

Belmont. Komnata v domě Portiině.

Vystoupí Portie, Nerissa, Lorenzo, Jessika a Baltazar.

Lorenzo. Ač mluvím tak u vaší přítomnosti,
 přec dovolte mi říci,⁸⁰ paní má,
 jak šlechtným a opravdovým citem
 jste nadána pro božské přátelství;
 což nejvíc zjevno v tom, že snášíte
 tak nepřítomnost svého manžela.
 Leč vědouc, komu vzdáváte tu čest,
 jak ryzímu jste muži přispěla,
 jak věrný druh to chotě vašeho,
 vy jistě byla byste hrdější
 na dílo to, než štěrnost obvyklá
 by kdy vás k tomu mohla pohnouti.

Portie. Já nikdy nelitovala, cos dobrého

když učinila jsem; – tak ani teď
 mi není toho žel; neb mezi druhy,
 již spolu obcují a tráví čas,
 jichž duše nosí stejné lásky jho,
 být jistě musí jakás podobnost⁸¹
 i v rysech, způsobech i na duchu.
 I myslím tak, že ten Antonio,
 jsa mého chotě přítel nejdražší,
 být jistě musí jako manžel můj.
 Když tomu tak, jak malá cena jest,
 již dala jsem, bych vykoupila tím
 své duše podobu⁸² z muk pekelných.
 Leč toť se blíží vlastní pochvale;
 nic o tom dál. Teď slyšte jinou věc:
 Lorenzo, vašim rukám svěřuji
 zde hospodářství, správu svého domu,
 než vrátí se můj choť. Já samotna
 jsem nebi dala tajný slib, že chci,
 jsouc provázena pouze Nerissou,
 žít v modlitbách a zbožném rozjímání,
 než její muž se vrátí a můj choť.
 Dvě míle odtud klášter jest a tam
 chcem pomeškati. Prosím službu tu
 mi neodřekněte, již láska má
 a jakás nutnost teď vám ukládá.

Lorenzo. Má paní, ze srdce ji přijímám
 a vykonám vše milé rozkazy.

Portie. Mé služebnictvo zná již vůli mou
 a uposlechne vás a Jessiku
 jak samého Bassania a mne.

A tedy sbohem; na shledanou zas!

Lorenzo. Ať krásné myšlenky vás provázejí
 a šťastné hodiny!

Jessika. Já, vzácná paní,
 vám celým srdcem přeji spokojenost.⁸³

Portie. Můj dík za vaše přání; navzájem
 vám totéž přeji. Sbohem, Jessiko.

Odejdou Jessika a Lorenzo.

Teď, Baltazare, slyš!

Tys býval vždycky věrně spolehliv
 a tak buď nyní. Vezmi tento list
 a chvátej, co jen lidské síly stačí,
 do Paduy a tam jej odevzdej
 hned k rukám doktora Bellaria
 – víš, mého strýce; vezmi od něho
 i šat i spisy, které tobě dá,
 a přines je co můžeš nejrychlejš
 tam na obecný přívoz k Benátkám.
 Čas netrať slovy, hled', ať jsi už pryč;
 já ještě dříve budu tam než ty.

Baltazar. Již chvátám, paní má, co stačím jen.

Odejde.

Portie. Pojď, Nerisso, mám něco na mysli,
 co ještě nevíš; spatříme své muže
 dřív, než se nadějí.

Nerissa. A oni nás?

Portie. Též uvidí; leč v takém oděvu,
 že budou u nás předpokládati,
 co schází nám. Já vsadím se,⁸⁴ my dvě
 když za mladíky vystrojíme se,
 že ze mne bude hezčí hoch z nás dvou;

já švarněj povedu si s kordiskem
a mluvit budu jako chlapec, když
se mění v muže, zhroublým diskantem;
dva drobné krůčky hezky prodloužím
v krok mužský, budu mluvit o rvačkách
jak vychloubavý, smělý mladý pán;
a předivných jim napovídám lži,
jak paní ctné mou lásku hledaly
a zamítnuty rozstonalý se
a zemřely; – jáť jinak nemohl;
však budu želet zas a přát si
přes všechno to, bych je byl nezabil.
A dvacet jiných takých malých lží
jim namluvím, až budou přísahat,
že školy nechal jsem již před rokem.
Mám v hlavě tisíc rozpustilých kousků
těch drzých oslíků, jež provést chci.

Nerissa. My tedy hochy budem dělati?

Portie. Fi! – jaká otázka, tak někde být
zde jakýs uštěpačný vykládač!

Však pojd', svůj celý záměr povím ti,
až budem v kočáře, jenž čeká na nás
již u vrat parku; nyní jenom pil,
neb musíme dnes ujet dvacet mil.

Odejdou.

Výstup 5.

Tamtěž. Zahrada.

Vystoupí Launcelot a Jessika.

Launcelot. Ba pravda, neboť vězte, hříchy otců padají na
hlavy dítek; proto, ujišťuji vás, mám o vás strach. Byl
jsem k vám vždycky upřímným, a tak vám svěřuji svou
dešperaci v této věci. Tedy buďte jen dobré myslí, neboť
vpravdě, domnívám se, že jste na věky zatracena. Zbývá v
tom jen jediná naděje, která vám může trochu prospěti; a
to jest jen jakýsi druh pronevěrné naděje.

Jessika. A jaká naděje to jest, prosím tě?

Launcelot. Inu, můžete tak částečně doufat, že nepocházíte
od svého otce, že nejste dcera židova.

Jessika. To by vskutku byl jakýsi druh pronevěrné naděje;
tak bych byla navštívena hříchy své matky.

Launcelot. Tedy se opravdu bojím, že jste zatracena po
otci i po matce. A tak, vyhnu-li se Scylle, vašemu otci,
upadám do Charybdy, vaší matky; – dobrá, po vás je veta
zde i tam.

Jessika. Dojdu spasení svým manželem; on učinil mne
křesťankou.

Launcelot. Jářku, tím hůře pro něho; bylot' nás křesťanů i
předtím právě dost; zrovna tolik, abysme mohli býti živi
jeden vedle druhého. Toto předělávání na křesťany
vyžene do výše ceny vepřů; a budou-li z nás všech jedlíci
vepřoviny, nedostaneme zakrátko kouska slaniny na
pekáč ani za peníze.

Vystoupí Lorenzo.

Jessika. Launcelote, řeknu to svému manželů, co jste
povídal. Zde přichází.

Lorenzo. Budu na vás hnedle žárlivým, Launcelote,
začnete-li mou ženu tak do koutků zatahovat.

Jessika. Ne, o nás se nebojte, Lorenzo; jsme s
Launcelotem rozkmotřeni. On mi tu z čista jasna povídá,
že není pro mne spásy v nebesích, protože jsem dcera

židova, a praví, že nejste spořádaný člen obce, neboť
obraceje židy na křesťanství, vyháníte prý do výše cenu
vepřového masa.

Lorenzo. To si lépe u obce zodpovím než vy obrácení té
černošky; té mouřenínce dostalo se od vás skutečného
požehnutí, Launcelote,

Launcelot. To je opravdu div, že se dala mouřenínka tak
omýt; ale byla-li při tom lehčí než poctivá žena, jest nyní
těžší, než jsem za to měl.

Lorenzo. Jak umí každý blázen slovy zahrávat! Myslím, že
zakrátko nejvýbornější vtíp uzná za dobré mlčet a hovor
stane se chvályhodným jen u papoušků. Jdi, brachu, do
domu a řekni, aby se chystali k obědu.

Launcelot. To se již stalo, pane; mají všichni žaludky.⁸⁵

Lorenzo. Můj ty Bože; – jak lapáš po vtipu! – Tedy, řekni
jim, aby chystali oběd.

Launcelot. To se také stalo, pane; – „prostřít“ se říká.

Lorenzo. Ať se tedy prostírá.

Launcelot. Já se prostírat nebudu; vím, co se na mne sluší.

Lorenzo. Pořád to šprýmařství za každou cenu! Cožpak
chceš vykramařit celou zásobu svého vtipu najednou?
Prosím tě, rozuměj prostě řeči prostého muže: dojdi k
svým soudruhům, řekni jim, aby prostřeli na stůl, aby
nosili jídla a my že přijdem k obědu.

Launcelot. Stůl, pane, se přinese, jídla budou prostřena, a
co se vašeho příchodu k obědu týče, staň se dle vaší vůle
a libosti.

Odejde.

Lorenzo. Ó rozumě, jak strojená to řeč!

Ten pošetilec vštípil do paměti
si celé vojsko hříček obratných;
a mnohé bláznů znám na lepších místech,
tak vycpané jak on, jimž planý šprým
jest nad věc samu. – Jessiko, jak jest?
A nyní přec mi pověz, drahoušku,
jak líbí se ti choť Bassaniova?

Jessika. Ó, nevýslovně! – Slušno bude teď,
by don Bassanio žil rozšafně;
neb maje tolik štěstí v choti své,
má na zemi již rajskou blaženost;
a neuzná-li to zde na zemi,
pak neměl by se dostat do nebe.
Dva bozi kdyby hráli v nebesích
o pozemské dvě ženy, jednou z nich
pak byla Portie, tu nádvakem
k té druhé muselo by v sázku dát
se ještě něco; neb náš chudý⁸⁶ svět
jí nemá rovné.

Lorenzo. Právě takého
máš na mně muže jako ženu on.

Jessika. V tom na mé mínění se zeptejte.

Lorenzo. Tot' hned; však napřed pojd' me k obědu.

Jessika. Ne, dej se chválit, dokud vůli mám.

Lorenzo. To prosím buď nám stolní zábavou;
neb ať si pak už mluvíš cokoli,
vše spolknu.

Jessika. Nuže, řeknu ti, co jsi.⁸⁷

Odejdou.

ČTVRTÉ DĚJSTVÍVýstup 1.*Benátky. Soudní síň.**Vystoupí Vévoda, Senátoři, Antonio, Bassanio, Gratiano, Salerio a jiní.***Vévoda.** Jest zde Antonio?**Antonio.** Zde, k službám Vaší Milosti.**Vévoda.** Jest mi tě líto; neb tvůj žalobník jest jako kámen; bídák nelidský a všeho slitování neschopen, pust, prázděn špetky milosrdenství.**Antonio.** Já doslechl, že Vaše Milost dala si velkou práci, aby zmírnila to jeho nelitostné počínání; an však tak zatvrzele na svém trvá a po zákonu nemůž vybavit mne pranic z jeho zášti dosahu, má trpělivost čelí jeho vzteku; i ozbrojen jsem s klidnou duší nést tu zběsilost a krutost duše jeho.**Vévoda.** Ať někdo žida před soud zavolá.**Salerio.** On čeká u dveří; zde přichází.*Vystoupí Shylock.***Vévoda.** Dál odstupte, ať jest nám tváří v tvář. –

Svět myslí, Shylocku, a tak i já, že tento způsob svojí zloby hnát chceš pouze do poslední chvíle skutku; a potom, myslíš se, že osvědčíš své milosrdenství a slitování tím více nad podiv, čím podivnější jest tato zdánlivá tvá ukrutnost; a jako nyní žádáš pokutou tu libru masa z ubohého kupce, že nejen od zástavy upustíš, však lidskou láskou jat a dobrotou, i dluhu polovic mu promineš, vzhled lítostivý maje k jeho ztrátám, jež nedávno se shruly mu v týl, a stačí, aby kupec královský byl jimi zhroucen –, soustrast vynutí nad jeho stavem v prsou kovových a v zatvrzelých srdcích z křemene, ba v Turku urputném i Tataru, již vychováním nenaučili se službám jemnocitné vlídnosti.

Já čekám, žide, mírnou odpověď.

Shylock. Již pověděl jsem Vaší Milosti,

co hodlám učinit, a přísahal jsem

při našem svatém sabatu, že chci,

co propadlo mi právem zápisu.

To nedáte-li, padni v nebezpečí

i ústava i městské svobody.

Vy ptáte se, proč raději chci mít

tu libru mršiny než dostati

tře tisíc dukátů; – to nezodpovím. –

Však, dejme tomu, že to rozmar můj; –

jak, stačí odpověď? – Což, když můj dům

jest krysou znepokojován a mně

se uzda deset tisíc dukátů

dát za to, že se krysa otráví?

Nuž, nedostačí tato odpověď?

Jsou lidé, kteří sněsti nemohou, když se kvičíc⁸⁸ tlamu otvírá; a druzí třeští, kočku spatří-li, a jiní, huhňavé když spustí dudy, moč neudrží; neboť dráždivost, jsouc paní pohnutí, je ovládá dle míry choutky své a nechutě.

Nuž tedy, abych dal vám odpověď:

jak nelze udat jistou příčinu,

proč ten rád nemá se kvičící,

ten neškodnou a užitečnou kočku,

ten dudy kosmaté a proti vůli

se vydá neodvratné pohaně,

že drážděn sám i jiné podráždí:

tak mně vám nelze udat příčinu

– a také nechci – kromě té, že zášť

mně v krvi usedlá a ošklivost,

již ve mně vzbuzuje Antonio,

mne puď vésti proti němu při,

ve které ztrácím. – Stačí odpověď?

Bassanio. To není odpověď, nicito,

jež omlouvala by tvou nelidskost.

Shylock. Však nejsem povinen svou odpověď se tobě zalíbit.**Bassanio.** Což každý to, co nemůž milovati, zabíjí?**Shylock.** Zdaž kdo, co v zášti má, by nezabil?**Bassanio.** Vždyť urážka hned není nenávistí.**Shylock.** Jak? Chtěl bys, aby had tě dvakrát uštknul?**Antonio.** Již pomněte, že máte spor s tím židem:

tak dobře byste z břehu kázat moh,

by příboj s obvyklé své výše kles;

tak vlku domlouvat, proč zavinil,

že ovce bečí pro své jehňátko;

tak dobře zakazovat horským sosnám,

by nešuměly, neskláněly vrch,

když větry nebes jimi lomcují;

tak můžete věc hledat nejtvrději

a obměkčiti ji než – co jest tvrdší? –

to srdce židovské; a proto žádám,

již nechte nabídek a dalších snah

a zkrátka, prostě rozsudek mi dejte

a židu jeho vůli ponechte.

Bassanio. Za tři tisíce dukátů zde šest.**Shylock.** A kdybys každý dukát z šesti tisíc

v šest částí rozdělil a každá část

by byla dukát, já bych nevzal jich;

přec jen bych trval na svém zápisu.

Vévoda. Jak můžeš doufat v milosrdenství, když sám je nekonáš?**Shylock.** A jakého se bát mám soudu, křivdy nečině?

Vy máte nakoupených otroků,

jichž užíváte jako oslů, psů

a mezků k sprostým službám robotným;

to proto, že jste si je koupili.

Což kdybych vám tak řekl: „Pust'te je

a dejte za muže svým dědičkám?

Nač potí se pod svými břemeny?

Ať jejich lůžka měkce ustelou

se jako vaše, jejich jazykům

ať zalahodí vaše potrava.“ –
 Vy řeknete: „Ti otroci jsou naši.“
 A rovněž tak vám odpovídám já:
 Ta libra masa, již chci od něho,
 je draze koupena; jest má a chci ji.
 Když odepřete, fi na zákon váš,
 pak není moci v právech benátských.
 Chci rozsudek; nuž, dostanu-li ho?

Vévoda. Po právu svém soud mohu odročit,
 než dostaví se dnes Bellario,
 tož doktor učený, ježž obeslal jsem,
 by rozhod v této při.

Salerio. Můj pane, venku
 jest posel s listy doktorovými;
 teti přišel z Paduy.

Vévoda. Ty dopisy
 nám přineste a zavolejte posla.

Bassanio. Jen ještě odvahy, Antonio!
 A hlavu vzhůru, muži! – Dostanet
 ten žid mé maso, krev a kosti, vše,
 než za mne krůpěj krve vycedíš.

Antonio. Jsem zchuravělý⁸⁹ beran ve stádě
 a k smrti nejzralejší. Nejslabší
 druh plodu k zemi padá nejdříve;
 tak já; – Bassanio, vám nelze činit
 nic lepšího než na živu být dál
 a napsati mi nápis náhrobní.

Vystoupí Nerissa, přestrojena za právního písaře.

Vévoda. Jste z Paduy a od Bellaria?

Nerissa. Tak jest, můj vévodo. – Bellario
 Milosti Vaší pozdrav vzkazuje.
Odevzdá list.

Bassanio. Nač brousíš ten svůj nůž tak dychtivě?

Shylock. Bych propadlou si vyříz pokutu
 tam z toho bankrotáře.

Gratiano. O svůj podšev
 si, žide urputný, nůž nenabrousíš
 jak o svou duši; ale žádný kov,
 ba ani popravčího sekyra
 ni z polovice nezostří se tak,
 jak břitká jest ta tvoje nenávisť.
 Či žádná prosba tebe neprotkne?

Shylock. Ne, žádná, na kterou tvůj stačí vtip.

Gratiano. Buď zatracen, ty neukrotný pse!
 A ty žes živ, buď právo žalováno.

Ty skoro moji víru otfásáš;
 a myslit začínám s Pythagorem,
 že duše zvířecí se stěhují
 do lidských trupů: hafanský tvůj duch
 zeť vlka ovládal, jenž oběšen
 pro vraždu lidí; – zrovna z šibenice
 ta jeho podlá duše odlétla,
 a jak jsi ležel v hříšné matce své,
 se v tebe přelila; neb tvoje chťiče
 jsou vlčí, dravé, lačné, krvavé.

Shylock. Než odzuříš mi pečeť z úpisu,
 jen vlastním plícím škodíš, křiče tak.
 Svůj rozum sprav si, dobrý jinochu,
 sic nadobro se v trosky rozpadne.
 Já stojím tady jen o právo své.

Vévoda. Ten list Bellariův našemu soudu

zde vřele doporučí mladého
 a učeného doktora, – Kde jest?

Nerissa. On nedaleko čeká na odpověď,
 zda předpustíte jej.

Vévoda. Od srdce rád.

Ať tři neb čtyři dojdou pro něho
 a dvorně uvedou jej do síně.

Soud zatím poslyš list Bellariův.

Soudní písař (čte). Vaší Milosti bud' vědomo, že obdržel
 jsem psaní Vaše, jsa velmi nemocen; ale v té chvíli, co
 přišel Váš posel, meškal u mne přátelskou návštěvou
 mladý doktor římský jménem Baltazar. Seznámil jsem ho
 se spornou věcí mezi židem a kupcem Antoniem; probrali
 jsme spolu mnoho knih a on, vyslechnuv moje mínění a
 doplniv je svou vlastní učeností – jejíž obsáhlost Vám
 nemohu dosti vynachváliti –, přichází k mé prosbě, aby
 splnil žádost Vaší Milosti na místě mém. Prosím Vás, aby
 se mu pro nedostatek let neodepřelo uctivé vážnosti,
 neboť neviděl jsem tak mladistvého těla s tak dospělou
 hlavou. Ponechávám jej Vašemu laskavému přijetí a jeho
 osvědčením se zajisté ještě lépe ospravedlní jeho
 doporučení.

Vévoda. To psal nám učený Bellario;
 a zde, jak domnívám se, přichází
 ten mladý doktor.

Vystoupí Portie přestrojená za Baltazara.

Podejte mi ruku.

Vy přicházíte od Bellaria?

Portie. Tak, pane, jest.

Vévoda. Jste vítán; sedněte.

Jest vám již předmět toho sporu znám,
 jenž líčen dnes před tímto soudním dvorem?

Portie. Jsem dokonale o tom poučen.

Kdo kupec jest, kdo žid?

Vévoda. Antonio
 a starý Shylocku, blíž předstupte.

Portie. Jest vaše jméno Shylock?

Shylock. Shylock jest
 mé jméno.

Portie. Pře, již tady vedete,
 jest divné povahy, však správná tak,
 že zákon benátský vám nemůže
 nic bránit v tom, jak postupujete,
 (*K Antonioví*) A vy stojíte v jeho pŕihonu,
 či nestojíte?

Antonio. Tak; jak říká on.

Portie. A uznáváte zápis?

Antonio. Uznávám.

Portie. Žid musí tedy milosrdným být.

Shylock. Co nutí mne, že musím – to mi rcete.

Portie. Dar⁹⁰ milosti se nevynucuje;
 ta sprchá jako nebes mírný déšť
 v dol pozemský; jest dvakrát žehnána,
 i tomu žehnajíc, kdo dává ji,
 i tomu, kdo ji běře; nejmocnější
 jest u nejmocnějších a na trůnu
 líp sluší mocnáři než koruna.
 Jest žezlo odznak moci dočasné
 a úcty, velebnosti přívlastkem,
 v němž postrach tkví a bázeň před králi;
 však milost moci žezla stojí výš;

trůn její v srdcích králů utvrzen
a příznakem jest Boha samého;
a Bohu nejpodobnější jest zemská moc,
když právo milostí se zmírňuje.
A proto, žide, třeba ve své při
jsi hledal spravedlnost, považ přec,
že po spravedlnosti nikdo z nás
by spásy nedošel. – My modlíme
se o milost a tatáž modlitba
nás učí konat skutky milosti. –
Já mluvil tak, bych zmínil spravedlnost
tvé žaloby, neb setrváš-li na ní,
benátský přísný soud své rozhodnutí
dát musí proti tomu kupci zde.

Shylock. Mé skutky na mou hlavu! Právo chci
a trest a pokutu dle zápisu.

Portie. Což nemůže tu sumu zaplatit?

Bassanio. Zde před soudem ji dávám za něho,
ba dvakrát tolik; nestačí-li to,
chci ručit, dluh že splatím desetkrát,
to pod ztrátou svých rukou, hlavy, srdce.
Když nedostačí to, jest najevu,
že zloba překonává pravdu samu.
Jen jednou prosím zákon nakloňte
k své moci, malou křivdu učiňte
pro velké právo, by ten krutý ďábel
své vůle nedošel.

Portie. To nesmí být;
neb žádné pravomoci v Benátkách
řád utvrzený nelze proměnit.
Zlý příklad tím by v budoucnost se dal
a mnohá vada po tom příkladu
by vetřela se v stát; to nemůž být.

Shylock. Toť soudí Daniel! – Sám Daniel!
Ó moudrý, mladý soudce, jak tě ctím!

Portie. Ten zápis dovolte mi prohlednout.

Shylock. Zde jest, můj ctěný doktore, zde jest!

Portie. Těch peněz třikrát tolik, Shylocku,
se tobě podává.

Shylock. Já přísahal,
já přísahal, mám v nebi přísahu.
Mám duši ztížit křivou přísahou?
Ne ne, za celé Benátky.

Portie. Tož tedy
jest zápis propadlý a zákonně
žid smí si libru masa vyříznout,
co jen chce nejbliž srdce kupcova.
Buď milosrden, vezmi trojnásob
svůj dluh a nech mne zápis roztrhnout.

Shylock. Až bude zaplacen, jak psáno jest.
Jeť patrné, jste velmi vzácný soudce;
vy znáte zákony a výklad váš
byl zmíry správný; tedy vyzývám
vás po zákonu, jehož záslužným
jste sloupem, byste přešel k výroku.
Při duši své vám tady přísahám,
že není moci v lidském jazyku
mne změnit; – trvám na svém zápisu.

Antonio. Co nejsnažněji prosím soud, by dal
svůj rozsudek.

Portie. Ten zní: Již musíte

svá prsa připravit pro jeho nůž.

Shylock. Ó čacký soudce! Vzácný jinochu!

Portie. Neb úmysl a účel zákona
se plně shoduje s tou pokutou,
jež podle zápisu jest propadlá.

Shylock. Toť tak! – Ó moudrý, spravedlivý soudce!
Jak mnohem starší jsi, než vypadáš!

Portie. Svá prsa tedy rozhalte.

Shylock. Aj, prsa!

Tak zápis dí, zda pravda, čacký soudce?

A „nejbliž u srdce“, toť doslova.

Portie. Tak jest. Jsou váhy zde, by mohlo se
to maso zvážít?

Shylock. Mám je pohotově.

Portie. A na svůj peníz dejte, Shylocku,
sem také ranhojiče zavolat,
by nezakrvácel se do smrti.

Shylock. Jest tak to uvedeno v zápisu?

Portie. Ne výslovně; co na tom však. Jest dobře,
když z pouhé lidskosti to učiníte.

Shylock. To najít nemohu; – nic v zápisu!

Portie. Vy, kupče, chcete ještě něco říci?

Antonio. Jen málo; hotov jsem a obrněn.

Svou ruku dejte mi, Bassanio;
a buďte sbohem. Toho neželte,
že tento los mne pro vás postihnul;
neb osud laskavějším jeví se,
než mívá ve zvyku. On dopouští,
by ubožák své přežil bohatství
a zrakem vpadlým, čelem vrásčitým
tvář ve tvář hleděl nuzné starobě. –
Té dlouho vlekoucí se pokuty
a bídy takové mne ušetřil.

Své vzácné ženě vyříd' pozdrav můj,
rei, jaký konec měl Antonio,
rei, jak jsem tě měl rád, a vlídné slovo
měj o mně po smrti. A povídku
až dopovídáš jí, ať soudí, zdaž
Bassanio kdys nebyl milován.
Jen toho žel, že ztrácíš přítele;
a on, že dluh tvůj splácí, neželí;
neb řízne-li jen žid dost hluboko,
hned zaplatím jej celým srdcem svým.

Bassanio. Antonio, jsem ženě zasnouben,
jež jest mi drahá jako život sám:
však život můj, má žena, celý svět
mi tolik neváží co život tvůj:
vše rád bych ztratil, obětoval vše
zde tomu ďáblu, bych tě vyprostil.

Portie. Dík malý by vám vzdala vaše choť,
jsouc tady přítomna a slyšíc to.

Gratiano. Mám ženu, kterou vpravdě miluji,
i chtěl bych, aby byla v nebesích
a prosila tam bytost nějakou,
by změnila tu psinu židovskou.

Nerissa. Jest dobře, za jejími zády jen
že takto mluvíte, sic přání to
by mohlo porušit vám v domě mír.

Shylock (stranou). Těch mužů křesťanských! – Já dceru
mám;
kéž někdo z kmene Barabášova

byl spíše její manžel nežli křesťan! –
Čas maříme. Již prosím k orteli.

Portie. Jest libra masa z toho kupce tvá;
soud povoluje, zákon ti ji dává.

Shylock. Ó spravedlivý soudce!

Portie. A z jeho prsou maso vyřízneš;
tak zákon svoluje, soud uznává.

Shylock. Ó nejmoudřejší soudce! Toť přec nález!
Pojď, přihotov se!

Portie. Trochu posečkej;

jest ještě něco. – Zápis nedává
ti jeho krve – ani krůpěje,
jeť výslovně tu psáno „libra masa“.
Nuž, měj, co psáno, vezmi libru masa;
leč jestli řezaje v tom vycedíš
jen jednu krůpěj krve křesťanské,
tvé pozemky a zboží připadnou
benátským právem obci benátské.

Gratiano. Ó spravedlivý soudce! – Žide, slyš!
Ó moudrý soudce!

Shylock. Jest to zákonem?

Portie. Sám nahlédneš v to ustanovení;
a naléhaje na spravedlnost,
buď bezpečen, že spravedlnosti
se dostane ti víc, než sobě přeješ.

Gratiano. Ó moudrý soudce! – Žide; – moudrý soudce

Shylock. Já tedy přijímám tu nabídku;
můj zápis trojnásobně vyplat'te
a pust'te křesťana.

Bassanio. Zde peníze.

Portie. Jen zvolna! Žid své právo dostane;
jen zvolna, žádný spěch! – Má obdržet
svou pokutu, však praničeho víc.

Gratiano. Ó žide – spravedlivý, moudrý soudce!

Portie. Již tedy si to maso vyřízni;
leč krve neprolij a nevykroj
ni víc, ni méně nežli právě libru;
nebo víc-li nebo méně vyřízneš
než přesnou libru, byť jen o tolik,
co miskou zlehčí nebo přetíží
jen o dvacátý dílec kventlíku,
ba o vlas-li se uhne vahadlo,
tož zemřeš a tvé statky propadnou.

Gratiano. Toť druhý Daniel; sám Daniel!
Teď, nevěře, tě držím za kyčel.⁹¹

Portie. Proč váhá žid? – Svou pokutu si vezmi.

Shylock. Můj dluh⁹² mi splat'te jen a jít mne nechte.

Bassanio. Mám pro tebe jej pohotově. Zde –

Portie. On před soudem jej nechtěl přijmouti;
jen spravedlnost měj dle zápisu.

Gratiano. Řku Daniel, ba druhý Daniel!

Dík, žes mne tomu slovu naučil.

Shylock. Ni vlastních peněz nemám dostati?

Portie. Nic nedostaneš než svou pokutu
a vezmeš ji na vlastní nebezpečí.

Shylock. Sám ďábel mu ji tedy požehnej!
Dál neodpovídám.

Portie. Jen počkej, žide;
i jinak ještě právo drží tě.

Jest psáno v zákoníku benátském:
„Když cizinec jest řádně usvědčen,

že přímo ukládal neb nepřímou
o bezživotí kéhos měšťana,
ta strana, na kterou to osnuje,
půl jeho majetnosti zabere;
půl druhá patří státní pokladně
a život viníkův pak závisí
jen na milosti sama vévody
všem proti hlasům. – V stavu takém ty
se nalézáš, neb jesti patrnou
pře zjevným průběhem, že nepřímou
a také přímo obžalovaný
byl tebou na životě ohrožen,
a tak jsi nebezpečí propadl,
jak dřív jsem vytknul. Protož na kolena
a o slitování pros vévodu.

Gratiano. Pros, abys mohl sám se oběsit;
leč an tvůj statek obci propadnul,
již nezbylo ti na provaz a stát
tě musí věšet na své útraty.

Vévoda. Bys poznal našich myslí rozdílnost,
dřív daruji ti život, než oň prosíš.

Půl tvého statku měj Antonio
a druhá půle státu připadne;
což, chovat-li se budeš pokorně,
lze změnit v peněžitou pokutu.

Portie. Tak jest, vsak jen co státu týče se,
a ne Antonia.

Shylock. Ne, život můj
a vše si vezměte; nic nedarujte. –
Vy bēřete můj dům, berouce sloup,
jenž můj dům drží; život bēřete,
když to mi odjímáte, čím jsem živ.

Portie. A jakou milost vy, Antonio,
mu poskytnete?

Gratiano. Zdarma oprátku
jen, probůh, pranic víc.

Antonio. Když ráčí tak
můj vévoda a celý soudní dvůr,
by za půl svého statku propadl
jen pokutou, já budu spokojen,
když druhou půl mi k spravování dá,
bych, žid až umře, tomu odevzdal
ji šlechtici, jenž unes jeho dceru.
Dvě věci však si ještě vyhradím;
by za tu přízeň hned se pokřtít dal,
a druhou, aby tady před soudem
dal upsat darovacím odkazem,
že vše, co jeho bude při smrti,
zeť jeho dostane a jeho dceř.

Vévoda. Tak musí učinit, sic odvolám
tu milost, již jsem právě udělil.

Portie. Jsi, žide, spokojen? Co tomu říkáš?

Shylock. Jsem spokojen.

Portie. Vy, písaři, ten odkaz napište.

Shylock. Již prosím dovolte mi odejít;
mně není dobře; pošlete ten list
mi k podpisu.

Vévoda. Jdi; ale učini tak!

Gratiano. A při křtu budeš míti kmotry dva.
Já kdybych soudcem byl, o deset víc⁹³
bys dostal jich a ti by dovedli

tě pod čekán, ne ke křtitelnici.

Odejde Shylock.

Vévoda. Teď, pane, zvu vás k sobě k obědu.

Portie. Mé díky, Milosti, však odpusťte; dnes na noc musím ještě do Paduy a nutno, abych vypravil se hned.

Vévoda. Mně líto jest, že pokdy nemáte. – Antonio, vy tomu pánovi se odvěďte, neb tuším velmi jste mu k díkům zavázán.

Odejde Vévoda, Senátoři a družina.

Bassanio. Můj pane ctný, já a můj přítel vaší moudrostí jsme zproštěni dnes těžké pokuty; tož ony tři tisíce dukátů, jež tomu židu dluhovali jsme, zde vezměte za snahu laskavou.

Antonio. A nadto láskou svou a službami jsme dál vám zavázáni na věky.

Portie. Ten dobře zaplacen, kdo spokojen; a já, vás vyprostiv, jsem spokojen, a tím se vidím dobře placena; mzdy lepší nikdy jsem si nežádal. Až znov se uvidíme, znejte mne; vše dobré přeji vám a buďte sbohem.

Bassanio. Přec, drahý pane, musím doléhat; cos na památku od nás vezměte, ne jako mzdu, však holdem povinným. Dvě věci, prosím vás, mi povolte: že neodepřete a odpustíte.

Portie. Vy příliš nutkáte; – tož povolím. (*K Antonioví*) Svě rukavice dejte mi a chci je nosit kvůli vám.

(*K Bassanioví*) A z lásky k vám chci vzít tento prsten. Ruky své jen neoddalujte; já nechci víc a to mi z lásky neodepřete.

Bassanio. Ten prsten, dobrý pane, tretka jest! A vskutku ostýchám se vám ji dát.

Portie. Já nechci ničeho než právě to; a teď bych vskutku měl ten prsten rád.

Bassanio. Víc na něm záleží než na ceně; dám nejdražší vám prsten v Benátkách a provoláním dám ho vyhledat; jen tento, prosím vás, mi darujte.⁹⁴

Portie. Jste, pane, vidím, štedrý v nabídkách; neb napřed učil jste mne žebrati a nyní, jak se zdá, mne učíte, jak má se odpovídat žebráku.

Bassanio. Ten prsten, pane, od své ženy mám, a když mi na prst navlékala jej, já slíbit musel, že ho neprodám a nedám nikomu a neztratím.

Portie. Tou výmluvou si mnohý člověk již svých darů ušetřil. Nuž, není-li choť vaše šílená a zví-li, jak jsem zasloužil si toho prstenu, přec navždy hněvati se nebude, že jste mi prsten dal. – Nuž, pokoj s vámi!

Odejde Portie a Nerissa.

Antonio. Bassanio, ten prsten dejte mu;

ať jeho zásluha a láska má jsou protiváhou vůle vaší choti.

Bassanio. Jdi, Gratiano, běž a dohoň jej; ten prsten dej mu; a pak, možno-li, k Antonioví domů přiveď jej. – Jen rychle spěš!

Odejde Gratiano.

Hned pojdme domů k vám a zítra časně ráno k Belmontu jak letem jedem spolu. – Pojdme již.

Odejdou.

Výstup 2.

Tamtéž. Ulice.

Vystoupí Portie a Nerissa.

Portie. Jdi, doptej se, kde bydlí žid, a dej ten list mu k podpisu; hned navečer zas odjedem a budem doma dřív o celý den než naši manželé. Ten list Lorenzo vděčně uvítá.

Vystoupí Gratiano.

Gratiano. Přec, vzácný pane, jsem vás dohonil. Věc rozmysliv si, don Bassanio vám prsten posílá a prosí vás, dnes abyste jej poctil u stolu.

Portie. To nemůž být; však prsten přijímám co nejvděčněji; a to laskavě mu vyřídíte. Dál prosím ukažte dům Shylockův zde tomu mladíku.

Gratiano. To velmi rád.

Nerissa. Jen ještě slovo, pane – (*Stranou k Portii*) Já pokusím se, abych dostala též prsten svého muže; přísahat mi musel, že jej navždy podrží.

Portie (*stranou k Nerisse*). Ba ručím za to, že jej dostaneš. To bude nějakého přísahání, že mužům darovali prsteny; však smělym pohledem a přísaháním je překonáme. (*Nahlas*) Jdi a pospěš si; víš, kde tě očekávám.

Nerissa. Dobrý pane, již pojdte, ukažte mi židův dům.

Odejdou.

PÁTÉ DĚJSTVÍ

Výstup 1.

Belmont. Před domem Portiiným.

Vystoupí Lorenzo a Jessika.

Lorenzo. Jak jasně svítí měsíc! V takou noc, když libý větrík něžně líbal stromy a ony neševelily, v noc takovou na trojské valy stoupal Troilus, by k řeckým stanům duši vyvzdychal, kde spala Kressida.

Jessika. V noc takovou šla Thisbe v strachu, rosu stírajíc,⁹⁵ a spatřila stín lva dřív nežli jej a prchla zlekána.

Lorenzo. V noc takovou, v své ruce haluz vrby smuteční,

na pustém břehu mořském stála Dido,
v dál kynouc milenci, by do Kartága
se opět navrátil.

Jessika. V noc takovou
Medea čarodějné byliny
si trhala, jež starci Aesonovi
zas mladost vrátily.

Lorenzo. V noc takovou
od bohatého žida Jessika
se tajně odkradla a s lehkovážným
svým milencem utekla z Benátek
až někam k Belmontu.

Jessika. V noc takovou
mladý Lorenzo přísahal jí lásku,
jí ukrádaje duši mnohým slibem,
a žádným pravdivým.

Lorenzo. V noc takovou
ta hezká Jessika jak malý diblík
teď pomlouvala svého milence
a on jí odpustil.

Jessika. Já chtěla bych
tě přenocovat,⁹⁸ kdyby nikdo nešel;
však pozor – mužské kroky doslýchám.

Vystoupí Stefano.

Lorenzo. Kdo přichází tak rychle nočním tichem?

Stefano. Vás přítel.

Lorenzo. Přítel! Jaký jest to přítel?
A vaše jméno prosím, příteli?

Stefano. Stefano jest mé jméno, zprávu nesu,
že moje paní před svítáním již
zde bude v Belmontu. – Po božích mukách
teď obchází a klečíc modlí se
o šťastné manželství.

Lorenzo. Kdo provází ji?

Stefano. Jen zbožný poustevník a její družka.

Však povězte mi, vrátil se můj pán?

Lorenzo. Ne, aniž jsme co o něm slyšeli.

Však, Jessiko, teď pojďme do domu,
by, jak se sluší, čestné uvítání
se uchystalo zdejší velitelce.

Vystoupí Launcelot.

Launcelot. Hola! Hola! Hej, ha, ho! Hola! Hola!⁹⁷

Lorenzo. Kdo to?

Launcelot. Hola! Neviděli jste pana Lorenza? – Pane
Lorenzo, hola, hola!

Lorenzo. Nech toho holikání, člověče.
Zde!

Launcelot. Hola! Kde? Kde?

Lorenzo. Zde!

Launcelot. Řekněte mu, že přišel posel od mého pána
s plnou kabelou⁹⁸ dobrých novin. Můj pán zde bude ještě
přede dnem.

Odejde.

Pojď, milená, chcem v domě na ně čekat.
A přec, nač tam? – Proč nyní domů jít?

Stefano. prosím v domě oznamte,
že vaše velitelka přichází;
a vaše hudebníky pošlete
pod širé nebe ven. –

Odejde Stefano.

; Jak unyle⁹⁹

spí záře měsíčná na tomto svahu!
Zde posadíme se a ponecháme
se zvuky hudby vkrádati v náš sluch.
Ta konejšivá tišina a noc
jsou klávesami¹⁰⁰ sladké harmonie. –
Sed', Jessiko. – Hle, jak ta nebes báh
jest hustě vykládána paténami¹⁰¹
ze zlata skvoucího. Z těch kruhů tam,
jež vidíš, toho nejmenšího není,
jenž v kolotu jak anděl nezpívá,
sbor cherubínů zraků mladistvých
vždy provázeje. Taká harmonie
jest v nesmrtelných duších; dokud však
ten pomíjející šat blátivý
jí¹⁰² hmotou tlumí, nemůžem ji slyšet.

Vystoupí hudebníci.

Jen sem! A hymnou vzbud'te Dianu!
Ať zvuky nejlíbější vnikají
v sluch vaší paní. Domů volejte
ji hudbou.

Hudba.

Jessika. Nikdy nejsem veselá,
když slyším hudbu ladně znějící.

Lorenzo. To tím, že s celou duší posloucháš. –

Viz divoké a skotačivé stádo
neb mladých, nezkcrocených hříbat dav,
jak skáčou, bučí, řehcí hlasitě,
jak již to mají v horké krvi své:
když slechnou zatroubení polnice
neb hudby zvuk se jejich uší tkne,
tu spatříš, jak se rázem zastaví
a divý zrak se v mírný pohled změní
tou sladkou mocí hudby. Protož básník¹⁰³
si zobrazil, že pohnul Orfeus
strom, kámen, vody; neboť není nic
tak tupé, tvrdé ani zuřivé,
by neměnilo hudbou na chvíli
svou povahu. – Kdo nemá hudby v sobě
a není dojat libým souzvukem,
jest schopen zrady, lsti a loupeže;
vzruch jeho duše těžký jest jak noc
a city temny jako Erebus.
Ať nikdo takým lidem nevěří.
Slyš hudbu!

Vystoupí Portie a Nerissa.

Portie. To světlo tam v mém sále plápolá.
Jak daleko ta malá svíce září!

Tak svítí v hříšném světě dobrý čin.

Nerissa. Když měsíc byl, my svíce neviděli.

Portie. Tak větší záře menší zastíní.

V svém lesku náměstek jest jako král,
než král se blíží; potom jeho sláva
se vlévá jako vnitrozemní tok
do velkých vodních proudů.¹⁰⁴ – Hudba, slyš!

Nerissa. Tot', paní, vaše hudba domácí.

Portie. Vše dobré měříme jen okolnostmi:
mně zdá se teď, že sladčej zní než za dne.

Nerissa. Ta tichost, paní, dává jí tu moc.

Portie. Tak pěkně jako skřivan zpívá vrána,
když neposlouchání; a zdá se mi,
že kdyby slavík za dne klokotal,

když každá husa kejhá, nebyl by
jmín lepším zpěvákem, než střízlík jest.
Jak mnoho věcí pouze obdovou
se k svojí správné chvále povznášá
a k pravé dokonalosti! – Vsak tiše, hle!
Tam luna dříme s Endymionem¹⁰⁵
a nechce, aby ji kdo probudil.

Hudba umlkne.

Lorenzo. Tot', nemýlím-li se, hlas Portiin.

Portie. Jak slepec kukačku po špatném hlase
mne poznává.

Lorenzo. Ctná paní, vítejte!

Portie. My modlily se o blaho svých mužů,
jimž bohda naše zbožnost prospěje.
Jsou doma již?

Lorenzo. Ne, paní, dosud nejsou;
vsak před nimi již posel ohlásil,
že přicházejí.

Portie. Vejdi, Nerisso,
a příkaz sloužícím, by ničeho
o našem bytí z domu¹⁰⁶ neřekli;
vy též, Lorenzo; Jessiko, vy též.

Zatroubí roh.

Lorenzo. Váš muž se blíží; slyším jeho roh,¹⁰⁷
my nežvatláme, paní, nebojte se.

Portie. Ta noc, jak se mí zdá, jen churavě
jest světlo denní, o něco jen bledší;
toť den, jak slunce když je zastřeno.

Vystoupí Bassanio, Antonio, Gratiano a jejich družina.

Bassanio. Den měli bychom jako protinožci,
když slunce zašlo, vy pak vyšla jste.

Portie. Ať světlem svým vám ulehčuji den,
vsak nejsouc lehká; neboť lehká žena
vždy muže činí těžkomyslným;
a nikdy nebud' tak, Bassanio,
mou vinou. Ale Bůh to všechno sprav!
Jste doma vítán, choti.

Bassanio. Děkuji.
Zde uvítejte mého přítele.

To jest ten muž, to jest Antonio,
jenž si mne zavázal tak bezměrně.

Portie. Vy byste měl být v každém ohledu
mu velmi zavázán, neb o něm vím,
že těžce zavázán byl kvůli vám.

Antonio. Nic více, než mi dobře splaceno.

Portie. Jste, pane, vítán u nás; musí se
to jinak nežli slovy dokázat;
tož dost těch zdvořilostí mluvených.

Gratiano (*k Nerisse*). Tam při tom měsíci vám přísahám,
ze křivdíte mi, ano, opravdu,
já dal jej toho soudce písáři;
když, drahá, vám to činí taký žal,
kéž eunuch byl, jemuž jsem ho dal!

Portie. Jak, hádka! A tak brzo již? Co jest?

Gratiano. O zlatý kroužek, bídný prstýnek,
jejž dala mi a, na němž vyryto,
co platí všemu světu jako verš,
jejž na nožiky brousí nožíři:
„Ó, miluj mne a neopouštěj mne.“

Nerissa. Jak, o nápisu mluvíte a ceně?

Vy přísahal jste, když jsem vám jej dala,

že budete jej nosit do smrti,

ba že i v hrobě s vámi ležet má.

Byť pro mne ne, pro velké přísahy

jste prsten šetrně měl zachovat.

Že soudcovu jste písáři jej dal!

Bůh soudcem mým, že nikdy písář ten
ni chloupku nebude mít na bradě.

Gratiano. On bude, až jen mužem stane se.

Nerissa. Aj – stane-li se někdy z ženy muž.

Gratiano. Při této ruce! Mladík dostal jej;

jen také klouče, malý, scvrklý kluk,¹⁰⁸

ne větší tebe, soudcův písářík,

kluk štěbeta, jenž za mzdu žádal jej;

a srdce nedalo mi odepřít.

Portie. Chci mluvit přímo: ano, pokárání

jste zasluhoval, že jste lehko tak

se loučil s prvním darem ženy své,

to věcí, která byla s přísahou

vám na prst kladena a kterouž byl

slib věrnosti vám k tělu přikoval.

Já prsten dala svému milenci

a přísahat jej nechala, že nikdy

se nerozloučí s ním. Hle, stojí zde

a přísahati chci, že nechtěl by

se vzdáti ho a z prstu stáhnout jej

za veškerého světa bohatství.

Ba, Gratiano, věru dáváte

své ženě k žalu krutou příčinu.

Mně tak se státi, přijdu o rozum.

Bassanio (*stranou*). Ba nejlíp teď si utíť levici
a přísahati, že jsem ztratil ji,
ten prsten háje.

Gratiano. Don Bassanio
svůj prsten soudci dal, jenž o něj žádal
a doopravdy si ho zasloužil;
a pak ten skrček, soudcův písářík,
jenž při psaní též trochu práce měl,
můj sobě vyprosil. – A pán i sluha
nic nechtěli než ty dva prsteny.

Portie. A jaký prsten, choti, jste mu dal?

Ten doufám ne, ježž ode mne jste dostal. –

Bassanio. Lež kdybych uměl k vině připojit,
já zapřel bych to, ale vidíte,
můj prst že nemá prstenu; jest pryč.

Portie. Tak věry prázdno vaše klamně srdce.

Ať nebe svědkem, že mne vaše lože
dřív nespátří, než prsten uvidím.

Nerissa. Též vaše dříve neuvidí mne,
než spatřím svůj.

Bassanio. Ó dobrá Portie,
jen vědouc, komu jsem ten prsten dal,
a vědouc, za koho jsem prsten dal,
a chápajíc, zač jsem ten prsten dal
a jak jsem přetěžce se loučil s ním,
když nic vzít nechtělo se než ten prsten,
vy zmírnila byste svůj velký hněv.

Portie. Vy kdybyste byl moc znal prstenu
neb zpola cenu té, ježž prsten dala,
neb vlastní čest, ježž tkvěla v prstenu,
vy nebyl byste zřek se prstenu.
Neb kdybyste se byl chtěl brániti

jen trochu horlivě, kde v světě muž
tak nerozumný a tak neskromný,
by žádal věc, jež svatou památkou?
Však Nerissa již naučila mne,
co věřit mám: chci na to umříti,
že kterás žena prsten dostala.

Bassanio. Ne, choti, na mou čest a duši mou
jej nemá žena, ale doktor ctný,¹⁰⁹
jenž odmít tři tisíce dukátů
a žádal prsten; já to odepřel
a odejít jej nechal v nelibosti.
A byl to ten, jenž život zachránil
zde mému nejdražšímu příteli.
Co, drahá paní, mám vám říci dál?
Já nutně musel prsten poslat za ním,
neb nutkal k tomu stud i zdvořilost
a čest má nechtěla se poskvřnit
tím nevděkem. – Již tedy odpusťte,
má dobrá choti, neboť při svatých
těch světlech noci, myslím, že vy sama
tam jsouc, mne byla byste prosila,
bych dal ten prsten ctnému doktoru.

Portie. Ten doktor ať mi nikdy nepřijde
blíž k mému domu; neb an dostal skvost,
jejž milovala jsem a který vy
jste přísahal mně k vůli zachovat,
já chci být zrovna štedrá tak jak vy;
nic neodepru mu, co mého jest,
ni tělo své, ni lože svého muže.

A poznám jej, tím zcela jista jsem;
ať ani noc mi z domu nespíte!
Jak Argus střežte mne; když nebudete
a necháte mne samu, na mou čest,
jež dosud jest ctí mou, já dopustím,
by tento doktor sdílel lože mé.

Nerissa. A moje písař; tedy dobrý pozor,
ať sama jen se nikdy nestřežím!

Gratiano. Jak libo vám; však ať se lapit nedá,
sic chytnu-li ho, jeho péru běda!

Antonio. Já nešťastný jsem původ sporů těch.

Portie. Toť nermuť vás; jste přece vítán zde.

Bassanio. Tu nutnou vinu odpusť, Portie;
a před mnohými těmi přáteli
ti přísahám při krásných očích tvých,
v nichž vidím sebe sám –

Portie. Jen slyšte to!
V mých obou očích dvakrát vidí se,
to v každém oku jednou; přísaháte
na dvojpodobnou vaši osobu;
a toť mi přece věrná přísaha!

Bassanio. Ne, jenom slyš! – Tu vinu odpusť mi
a při mé duši tobě přísahám,
že nikdy více slibu nezruším.

Antonio. Za jeho bohatství své tělo kdys
jsem podal v zástavu, jež bez toho,
kdo má teď prsten chotě vašeho,
by bylo ztraceno; chci poznovu
se duší zaručit, že choť váš nikdy
slib daný vědomě již nezruší.

Portie. Vy tedy ručíte mi za něho.
Zde ten mu podejte a rcete mu,

by lépe jej než první zachoval.

Antonio. Nuž zde, Bassanio, a přisahejte,
že prsten zachováte.

Bassanio. Nebesa!

Toť tentýž, který dal jsem doktoru.

Portie. On dal mi jej; a již mi odpusťte,
za tento prsten doktor se mnou spal.

Nerissa. Ty, milý Gratiano, odpusť též;
neb písař doktorův, ten scvrklý kluk,
za tento prospal se mnou dnešní noc.

Gratiano. Toť podobá se správně silnic v létě,
když samy sebou jsou již dobré dost.¹¹⁰

Jak? Dřív mít parohy než vědět proč?

Portie. Tak drsně nemluvte. – Jste udivení.

Zde list; v čas příhodný jej přečtete;
jest z Paduy a od Bellaria.

Tam dozvíte se, oním doktorem

že byla Portie a Nerissa

tím písařem. Lorenzo dosvědčí,

že odjely jsme s vámi zároveň

a právě před chvílí se vrátily;

já dosud nevstoupila do domu.

Antonio, jste vítán; lepší pro vás

mám noviny, než očekáváte:

zde rozpečet'te list a shledáte,

tři vaše koráby že vrátily

se do přístavu s vzácným nákladem.

To nevíte, jak divnou příhodou
jsem dopis dostala.

Antonio. Já oněměl.

Bassanio. Vy doktorem? A já vás nepoznal?

Gratiano. Ty písař, jenž mi chtěl dát parohy?

Nerissa. Tak, ale písař, jenž to neudělá,

leč tenkrát, bude-li kdy z něho muž.

Bassanio. Teď, roztomilý doktore, již můžeš
si pospat u mne, a když budu z domu,
spi s mojí ženou.

Antonio. Vy jste, dobrá paní,

mi život vrátila i živobyčí;

neb tady dočítám se bezpečně,

že lodí mé jsou šťastně v přístavu.

Portie. Nu což, Lorenzo? Pro vás písař můj
má také ještě dobré noviny.

Nerissa. Tak jest a doručím je spolehlivě.¹¹¹

Zde máte vy a vaše Jessika

od bohatého žida zvláštní zápis,

že všechno jeho jmění případně

po jeho smrti ve váš majetek.

Lorenzo. Vy, krásné dámy, manu sypete
na cestu hladových.

Portie. Již skoro jitro

a ještě tuším vše, co dalo se,

vám není jasno. – Pojd'me do domu;

tam vyslyšte nás, jak libo jest,

a na vše dáme věrnou odpověď.

Gratiano. Nuž tak; a první otázkou tam bud'

– má Nerissa k ní musí přísahat –,

zda raděj do příští chce noci bdít,

neb jíti spat, když začíná se dnit;

leč kdyby den byl, chtěl bych, by se stměl,

bych písaře jen po svém boku měl.

Nuž nechci nic, ať na tom život visí,
tak střežiti jak prsten¹¹² od Nerissy.

Odejdou.